БАТА БЭХИ ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИНГ

[БУ]ДАПЕШТ, апрелиин 9. [ТА]ССай тусхай корреспондент[ну]д Д. Бочаров, М. Попов [ха]з дамжуулна:

[Ӧ]нөөдэр, Н. С. Хрущев тү[рүү]тэй советскэ партийно-пра[ви]тельственна делегациин Венг[ри]и бусахын урда тээ, арадай [...]оной спортивна зал соо [венг]ер-совет хани барисаанай [митинг] болоо.

[...]ндэрэйхеэр шэмэглэгдэ[һэн] зал соо Венгриин ниислэ[лэй] ажалшадай 4 мянга гаран [тү]лөөлэгшэд, партийна ба нии[тын] организацинуудай хүтэлбэ[рилэ]гшэд, эрдэмтэд, соёл куль[тура] ба искусствын ажал[ша]гшад, Венгриин арадай [армиин] офицернүүд сугларaа. [...] ханануудта үлгөөтэй [...] бүдүүд дээрэ: «Советскэ [Союзай] Коммунис парти, тэрэ[нэй] ленинскэ Центральна Ко[митет] мандаха болтогой!», [...] венгер болон совет арадуудай [хани] дүү ёһоной хани барисаан [мандаг] лэ, һалбаран хүгжэг [...] гэһэн лозунгнууд аржыл[на].

[...]отагай сагаар 16 часта [Н.] С. Хрущев, Иштван Доби, [Янош] Кадар, Венгриин Арадай [Рес]публикын хүтэлбэрилхы бу[...]ажал ябуулагшад, советскэ [пар]тийно-правительственна де[легац]иин гэшүүд президиумдэ [гар]аа һууна.

Советскэ Союзай ба Венгриин Арадай Республикын гимнүүд зэдэлнэ.

ВСРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, партиин Будапештын городской комитедэй нэгэдэхи секретарь Шандор Гашпар митингые нээбэ. Оролтын тобшо үгэ хэлэхэдээ, тэрэ хүндэтэ совет айлшадые, мүн үндэр шанда — Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэһэнтэйнь дашарамдуулан Янош Кадарые халуунаар амаршална.

Түрүүлэгшээр һуугша ВСРП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, революционно хүдэлмэришэн-таряашанай правительствын түрүүлэгшэ Янош Кадарта үгэ үгэнэ.

Нүхэр Янош КАДАРАЙ хэлэһэн үгэ

Нүхэр Янош Кадар Советскэ Союзай партийно-правительственна делегациин гэшүүдые, делегациин хүтэлбэрилэгшэ Н. С. Хрущевые халуунаар амаршалаа.

Совет нүхэдэй манайда айлшалалга манай апрелиин 4-нэй — тон ехэ национальна һайндэртэй тохёолдоһондонь манай арад ехээр баясаһан байна. Юуб гэхэдэ, манай эрхим ханинар, сүлөөлэгшэмнай байһан совет арадые бидэнэр хүндэлдэг байнабди гээд тэрэ хэлээ.

Советскэ Союзтай маанадые холбодог хани барисаагаар бидэнэр омогорхонобди. Энэ хани барисаан маанадта юунһээшье үнэтэй. Советско-венгерскэ хани барисаан хадаа бүхы сагта, али бүхы ушар байдалда ажалда болон тэмсэлдэ манай хүсые арьбадхадаг эгээн найдамтай түшэг тулгуури болоно.

Советскэ партийно-правительственна делегацитай хэлсээ хэхэдээ, зохёон байгуулхы хүдэлмэриингөө үрэ дүн тухай, дабан зайсуулха бэрхэшээлнүүд тухай бидэнэр бэе бэедээ мэдээсэһэн байнабди. Уласхоорондын байдалые, уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй асуудалнуудые бидэнэр зүбшэн хэлсээбди, тэрэшэлэн манай һайн холбоое ямар аргаар улам саашань хүгжөөхэ, хани барисаагаа бүри ехээр бэхижүүлхэ тухай хөөрэлдөөбди. Манай хэлсээн үгэеэ хүсэдөөр ойлголсолгодо, үзэл бодолой нэгэдэлдэ үндэһэлэн, тон хани халуун оршон байдалда үнгэрөө гэжэ таанадта баяртайгаар мэдээсэнэб. Энээн тухай манай хамтын мэдүүлгэ соо хэлэгдэнхэй гээд нүхэр Янош Кадар тэмдэглээ.

Хүн түрэлтэндэ Советскэ Союз ямар удха шанартайб гэжэ дэлхэй дээрэхи түрүү хүн бүхэн, ёһотойл революционер бүхэн, венгер коммунист бүхэн мэдэнэ гээд Янош Кадар хэлээ. Советскэ Союз хадаа пролетарска революциин илаһан түрүүшын орон болоно. Тэрэнэй арадууд Коммунис партиин, мүнхэ Ленинэй хүтэлбэреэр империализмын гэнжые таһара татажа, пролетарска революциин илаха аргатай байһые, Марксай һургаалые, научна социализмын теориие бодотоор бэелүүлхэ аргатай байһые гэршэлэн харуулаа. Нэгэ орондо социализм байгуулжа болохо гэжэ тэдэнэр тодоруулаа.

Социализм байгуулгада венгер арадай туйлаһан амжалтанууд тухай тоо, баримтануудые дурдахадаа, нүхэр Янош Кадар иигэжэ онсолон тэмдэглээ: манай зохёон байгуулхы ажалда Советскэ Союз 20 жэлдэ туһалжа байна. Манай партинуудай правительствануудай, арадуудай хоорондо али бүхы талаар эгээн һайн харилсаан тогтонхой.

Венгер-советскэ хани барисаан бидэнэртэ нангин удхатай, хэтэ мүнхын гэжэ бүхы арадайнгаа зүгһөө Янош Кадар мэдүүлээ.

Советскэ Союзда, тэрэнэй компартида, хүтэлбэрилэгшэдтэнь хардалга гүрдэлгэ хэгшэд империализмда эсэргүү хүн, коммунист гээшэб гэжэ өөрыгөө нэрлэжэ шадахагүй гээшэ. КПСС-эй Центральна Комитедтэ, нүхэр Хрущевто, бусад аха дүү партинуудта халдан ороходоо, хитад хүтэлбэрилэгшэд коммунис хүдэлөөнэй генеральна хараа шугамда эсэргүүсэнэ гээшэ. КПСС-эй Центральна Комитедтэй, нүхэр Хрущевтой бидэнэй нэгэн адли хараа бодолтой байһые, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй ленинскэ политикые хамгаалдаг, бүхы аха дүү партинуудтай бүхы марксистнууд-ленинецүүдтэй бидэнэй хамта байһые тэдэнэр мэдэг лэ.

Янош Кадарай, Н. С., Хрущевой хэлэһэн үгэнүүдые митингдэ хабаадагшад гүнзэгы ехэ анхаралтайгаар шагнаа, нэгэтэ бэшэ нэрьемэ альга ташалган болоо.

Митингын түгэсхэлдэ партийна гимн «Интернационал» дуулагдаһан байна.

Микрофоной дэргэдэ советскэ партийно-правительственна делегациие толгойлогшо Никита Сергеевич Хрущев ерэнэ. Зал соо нэрьемэ альга ташалган болоно.

Нүхэр Н. С. ХРУЩЕВОЙ хэлэһэн үгэ

Манай партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын үмэнэһөө, танай хэдэн миллион совет ханинар болон аха дүүнэрһээ Будапештын ажалшадта, бүхы венгер арадта халуун амаршалга, һайн һайханиие дамжуулан хүргэхэ байһандаа баяртайб гээд Н. С. Хрущев хэлээ.

Бидэнэй олонхимнай Венгридэ түрүүшынхиеэ ерээ бэшэ. Танай Эхэ орондо хэдышье богони саг соо айлшалаа һаа, хододоол һайн сэдьхэлтэй үлэдэгбди.

Танай гоё һайхан орондо айлшалха үедөө бидэнэр олохон томо промышленна предприятинуудта, Будапештын электролампова заводто, оптикын прибор бүтээдэг заводто, химическэ комбинадта ошоһон байнабди. Венгриин хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдтэй хани халуунаар уулзаһан, хани ёһоор хөөрэлдэһэн тухайгаа сэдьхэлээ ехээр ханан һананабди.

Шэнэ ажабайдал байгуулха замдаа Венгриин ажалшадай туйлаһан горитой амжалтанууд бидэниие үнэн зүрхэнһөө баярлуулна. Жэл ерэхэ тума ажал-

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 87 (10455) | 1964 оной апрелиин 11, суббото | Сэн 2 мүнгэн

[Һ]уралсалаа эмхитэй һайнаар түгэсхэхэ

[...]йна гэгээрэлэй һургуули[ин] һуралсалай жэл дүүрэхэ бо[лоо]. Мүнөө партийна организаци[нууд по]литическэ һуралсалайнгаа [...]е согсолжо, түгэсхэлэй хэ[шээлнү]үдые үнгэргэхэеэ бэлэдхэжэ [байна].

[Поли]тическэ һуралсалай үнгэр[гэ]һэн жэл илангаяа хүдөө га[зарта] өөрсэ шэнжэтэй. Энэнь [юуб гэхэ]дэ, КПСС-эй ЦК-гай ию[нь, де]кабриин, февралиин Плену[мууд]ай шийдхэбэриин ёһоор коммунист[нүүд,] партийна бэшэ хүнүүдэй [һуралсал] эмхидхэгдээ һэн. Тиимэһээ [...] байгуулалтын теоретиче[скэ бол]он практическа асуудалнууд [ажалша]дай һонирхол улам бүри [ехэ]ээр татадаг, һуралсал ажал[тай ня]гта холбоотой болож[о] бай[на].

Һуралсагшадай юрэнхы тоо [урда жэлэй]хээ хэзээнэйхиһээ олошорһон, [тэдэнэ]р КПСС-эй түүхэ, диалекти[ческэ] болон историческа материа[лизм, по]литическэ экономи шудалаг[шад] болонхой. Тиихэдэ комму[нис ажал]ай һургуулинууд, һурал[сал] комбинадууд гэхэ мэтэ шэнэ [хэлбэри]ин һуралсал эмхидхэгдэһэн, [...]лэдхэлтэй, партиин полити[кэ ажа]хыгаа гүнзэгыгөөр мэдэхэ [...] хүнүүд, гол түлэб партий[на ху]дэлмэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, [...] хүтэлбэрилэгшэд, пропаган[дистн]аар томилогдоһон юм.

[Э]дэ партиин ЦК-гай декаб[риин Пл]енумэй һүүлээр хүдөөгэй [ажалш]адай дунда химиин эди шэди, [агротехни]ческа асуудалнуудые шуда[лагшад] хэзээ хэзээнэйхиһээ олошо[рһон].

[...]үгэдэ ажалша олониитын [...]лай амжалтатай, үрэ ехэтэй [болохо] хэрэгтэ шиидхэхы түлхисэ [үг]өө.

[Поли]тическэ һуралсалай һайн [...] колхоз, совхозуудай ажа[л д]ээрэ мүнөөнһөө тобойсо ха[ра]. саашадаа үйлэдбэриин [...]дэ нүлөөгөө бүри ехээр [...] дамжаггүй. Энэ талаар [...]шэ харуулая.

[...] үйлэдбэриин управлениин [...] совхоздо экономическа [һуралсал] һайнаар эмхидхэгдэнхэй. [Сов]хозой мэргэжэлтэд, ажахын [...]илэгшэд болон хүдэлмэри[шэд сов]хозойнгоо экономикые шу[далжа,] ажалай эмхидхэл болон тү[...] гуримшуулха, ажахыгаа [...]үлхэ болон хүдөө ажахын [...]нүүдые бага гаргашатайгаар [...]ээр абаха талаар нилээдгүй [...]кээ ябуулгануудые бэелүү[...]тэжэ совхоз түрүү зэргэдэ [гараа]. Удын совхозой механиза[тор] Михайлов малшадай ажал [...]ахын зорилгоор һүрилэгдэ[һэн] тэрэ зандань шэрээд, гүүр[...]нуудта абаашаха түхеэрэл[...]һон юм. Хими шудалагша[д ...]радхалаар искусственна һү[...] жэл шанаржуулха талаар [амжа]лта туйлагдаа. Эдэ мэтын [...]нууд эндэ ходо орожо бай[на].

[...] управленидэ бүхыдөө [...] гаран хүн химиин эди шэди, 300 гаран хүн механиза[...] ургажэлдэ һурана. Эдэнэр [...]ческэ, юрэнхы эрдэмээ дээ[шэлүү]лтэйгээ хамта ажалайнгаа [...] нарижуулан һайжаруул[на. ...] олон хүн дээдэ ба дунда [һургуули]нуудта заочноор һуража [...] һайшаалтай.

[...] баримтануудые үйлэдбэриин [управле]ниин бүхэнһөө дурдажа боло[хо].

[...] байхадаа, хүдөө ажахыгаа [...]лэй болгохо талаар түрүү[...]галта — хабарай тарилтые [...]дхэлтэйгээр угтаха бүхы [...]ожо байгуулагданхай гэ[...]шолол хэхэдэ алдуу болохо[...] гэхэдэ, бүхы ажал хэрэг[...] түлэб манай кадрнуудһаа — механизатор, малшадһаа, тэдэнэй политическэ болон мэргэжэл шадабариин бэлэдхэлһээ дулдыдаха ха юм. Бүхы дээрэнь абажа хэлэхэдэ, тиимэ бэлэдхэл мүнөө жэлэй һуралсал хүнүүдтэ олгожо шадаа.

Гэбэшье эндэ дутагдал үгы гэхын аргагүй. Партийна организацинуудай гэмээр олон кружогууд болон семинарнуудай хэшээлнүүд, үзэхэ программа таһалдаһан байха юм. Зарим ушарта үнгэргэгдэһэн хэшээлнүүдшье шанарайнгаа талаар һуралсагшадые хангаагүй. Иимэ дутагдалнууд Мухар-Шэбэрэй «Знамя Ленина», Хяагтын Ленинэй, Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудта гараа. Эдэ дутуу дунданууд саашадаа партийна организацинуудай анхаралда абтаха бээзэ гэжэ найдагдана.

Мүнөө партийна организацинуудай зорилго гэхэдэ, политическэ һуралсалай түгэсхэлэй хэшээлнүүдые эрхим һайнаар үнгэргэхэ ябадал болоно. Эндэ үнгэрэгшэ жэлэй алдуу эндүүнүүдые хараадаа абаха шухала. Нёдондо зарим газарта кружогууд болон семинарнуудай хүтэлбэрилэгшэд «яараад даараха» гэһэн дэл, түгэсхэлэй хэшээлнүүдые ямаршье бэлэдхэлгүйгөөр, ганса асуудал-харюугай аргаар, табигдаһан асуудалаа зүбшэн хэлсэлгэгүйгөөр дүүргэһэн гү, али үгышье һаа, тиимэ хэшээлнүүдые оройдоо үнгэргэнгүй гарашаһан юм. Энэ алдууе мүнөө жэлдэ дабтажа огто болохогүй.

Партийна организацинууд, пропагандистнууд, политическэ гэгээрэлэй кабинедүүд түгэсхэлэй хэшээлнүүдые ямар аргаар һайнаар, манай мүнөө үеын ажабайдалтай нягта холбоотойгоор үнгэргэхэб гэжэ мүнөөнһөө бодомжолхо болоно.

Кружогуудта, коммунис ажалай һургуулинуудта дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн, семинарнуудта — теоретическэ болон экономическа конференцинүүд гол түлэб болохоор хүлеэгдэнэ. Тиихэдээ үйлэдбэриин арга боломжонуудые ашаглаха талаар тодорхой асуудалнууд түгэсхэлэй хэшээлнүүд дээрэ табигдабал, таатай ааб даа. Тэндэ гараһан дурадхалнууд үйлэдбэридэ, мүн хабарай тарилгын үедэшье бэелүүлэгдэжэ боломоор байжа магад.

Тэрэшэлэн марксистско-ленинскэ теори бэеэ даагаад шудалагшад үзэхэ программаяа дүүргээ гү гэжэ шалгажа үзэхэ хэрэгтэй. Эндэ мүн лэ дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болохоһоо гадна, өөрынгөө түсэбөөр һуралсагшадай олониинь теоретическэ конференцидэ хабаадаха юм.

Һуралсагшад хэр зэргэ бэлэдхэлтэй болооб, тэдэнэй эрдэм мэргэжэлээ гүнзэгырүүлхэдэнь, һуралсажа абаһан эрдэм мэргэжэлээ ажалдаа хэрэглэхэдэнь туһалха — иимэ зорилго түгэсхэлэй хэшээлэй урда табигдана. Зүгөөр олониитын һуралсал энээгээр дүүрэхэ, ерэхэ шэнэ жэл болотор амаралта болоо гээ һаа, буруу гээшэ. Һуралсагша бүхэнэй, илангаяа хүдөө ажахыда хүдэлдэг ажалша бүхэнэй, һуралсалай жэлэй үедэ абаһан эрдэм мэргэжэлээ ажал дээрээ шалгажа үзэхэ саг ерээ. Тиимэһээ хүдөө ажахын хабар, зунай үеын хүдэлмэри һуралсалаймнай үргэлжэлэл болохоһоо гадна, политическэ һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэл боложо үгэхэ ёһотой.

Һуралсагшадай зүгһөө үйлэдбэридэ, ниитэ-политическэ хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадаха ушар һуралсалай гол үрэ дүн болохо зэргэтэй. Энээнһээ үндэһэлһэн сэгнэлтэ политическэ һуралсалай амжалтые тодорхойлхо болоно.

Политическэ һуралсалые эмхитэй һайнаар үнгэргэжэ, хүдөө ажахыгаа ашаг ехэтэйгээр саашадань хүгжөөхын тула олониитэ ажалшадай эдэбхи үүсхэлые улам хүсэтэйгөөр бадарааха гээшэ партийна организацинуудай шухала зорилго мүн.

Таряалан, сабшалан уһалалгада бүгэдөөрөө хабаадая

1964 апрелиин 5 — 1964 майн 5

Нарихан Шэбэрэй адагта нэгэ үбгэжөөл горхоной мүльһэ сүмэлөөд, уһыень харьяса гаргана. Уһан уруудам тала руу урдажа, саагуур нуур таляан болоод, хабарай наранай элшэдэ гэрэлтэн яларна. Мүн зарим газартаа тэрэнь үндэр добо дошо боложо хүрэшэнхэй.

Энэмнай — Ноёхон нютагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой үбгэн луговод Даша Чагдурович Лхасарунов гээшэ. 67 наһанайнгаа хори һайса гаран жэлыень колхозой сабшалан уһалжа, энэ болоһон хүн байха.

Үбгэн луговодой үнэтэ үүсхэл

— Үбгэн наһан бологдоо, юун мүртэй газар хороогдохоб даа гэжэ һанагша һэм. Теэд хүлтэй гартай хүн хадаа, зондо туһатай юумэ хэжэ байна гээшэ хаб. Халяаһан тошониимни хэмжэжэ үзэхэдэнь, 30 мянган кубометр уһан гараһан байгаа. Энэ тошон хабартаа даамайгаар хайлахадаа, газарта шэмэгдэн шэнгэжэ, ехэхэн шииг нойто үгэхэ, — гэжэ нүхэр Лхасарунов зугаална.

Нёдондо колхозой правлени газар уһалагшадай ажалай түлөөһые муугаар үгэһэнһөөнь боложо, эндэхи сабшалан мүртэй уһалагдангүй, га бүриһөөнь оройдоо 5—6 центнер үбһэн абтаа һэн. Харин байгша ондо тэрэ газарые дүршэлтэй шадамар луговод Даша Чагдуровичта даалгажа үгөөд, хэһэн ажалайнь, абаһан ургасынь жэшээгээр урмашуулха гэжэ шиидээ юм.

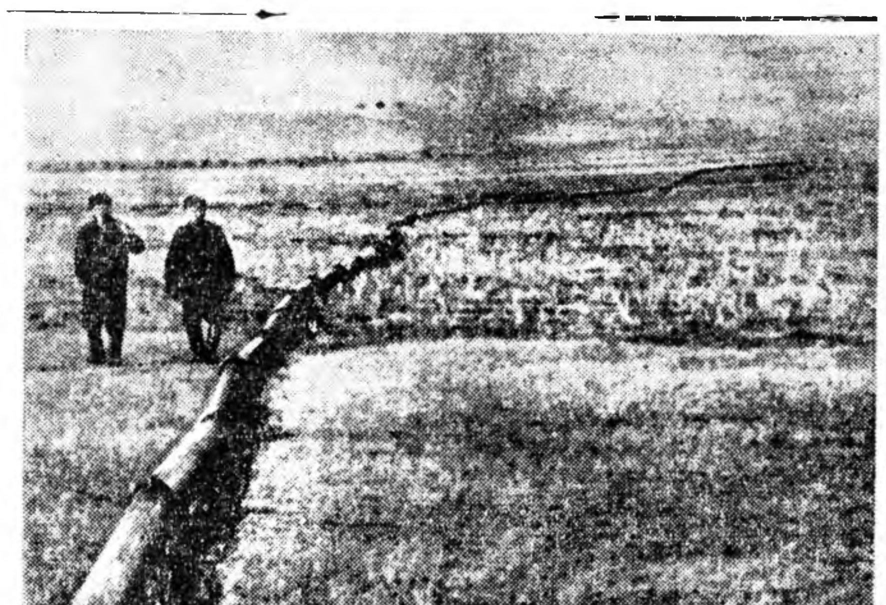
— Мүнөө жэлдэ эндэхи сабшалан дээрэһээ нёдондонойхиһоонь 3—4 дахин ехэ гү, али гектарай лаб 15—20 центнер үбһэ абахал байхаб, — гэжэ үбгэн луговод найдамтайгаар хэлэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ нүхэр Лхасаруновай хүтэлбэреэр сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргагдажа, хуушан һубаг ханаабуудынь заһагдажа эхилэнхэй. Тэрэшэлэн уһанай урдаха газарта аргал шэбхэ обоолоод, хаалта хэжэ байнхай. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, обоотой шэбхэ соогуур уһан урдажа шэмэ шүүһыень абаад гарахадаа, газарта һайн урэжэл үгэхэ болоно бшуу.

Иигэжэл үбгэн луговод Даша Лхасарунов үндэр баян ургасын түлөө хамсыгаа шамажа оробо.

Б. Цыбендоржиев.

Хяагтын үйлэдбэриин управлени.

Иигэжэ болохо аал?

Бэшүүрэй совхозой хоёрдохи отделениин луговодууд Э. Санжицыренов, Ц. Цибудеев гэгшэд сабшалангай ургаса һайжаруулхын тула ехэ хүдэлмэри хэжэ байдаг. Шанага нютагай 330 га сабшалан жэл бүри бүхыдөө тоогой уһалагдана.

Тэдэнэр газараа уһалхын урда тээ һубаг, ханаабуудые саг соонь заһажа, хабар эртэ һайрам тогтооно. Тэрэнһээ гадна сабшалангаа наг шэбхээр утэгжүүлнэ.

Сабшалангаа 2—3 дахин уһалжа, оролдосотойгоор ажаллаһанайнь ашаар үбһэ ногоон ехээр ургадаг. Нёдондо тэдэнэй даадаг сабшалангһаа га бүриин 17,5 центнер үбһэн хуряагдаа. Тиихэдэ 50 гектар дээрэһээ бүришье ехэ — га бүриин 23 центнер — үбһэ ногоон абтаа һэн.

Луговодууд Шанага голой тошон халяажа, энэ үбэл 38 мянган кубометр мүльһэ хүргөө. Мүнөө һубаг, ханаабууд сэбэрлэгдэнхэй.

— Энэ жэлдэ сабшалангаа һайса уһалбал, гектар бүриин 20 центнер үбһэ ногоо ургуулхабди, — гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Тиигэбшье луговодуудай хүдэлмэридэ бэрхэшээлшье үзэгдэнэ гэбэл: совхозой дирекци тэдээндэ машина, зэмсэг үгэжэ туһалнагүй. Техник-мелиоратор Б. Дымбрылов үбэлэй эхеэр луговодуудые суглуулжа, ажалай түлбэритэй танилсуулһан аад, тошон халяажа, мүльһэ хүргэһэн хүдэлмэриинь бэшээгүй, нарядыень хаагаагүй байшоо. Яахадаа тиигэнэбта гэжэ асуухада: «Тошон халяахадаа онсо ехэ хүдэлмэри хээгүй байхат» гэжэ шалтаад, үдэр саг үнгэргэнэ.

Иигэжэ болоо аал?! Луговодуудай хэһэн ажалай түлөөһэн заабол үгтэхэ ёһотой. Сабшалан уһалагшадай хүдэлмэриин тоогдодоггүй дээрэһээ иимэрхүү ушар үзэгдэнэ. Совхозой дирекциин зүгһөө дары хэмжээ абахаар гэжэ һанагдана.

Д. Тогошиев.

Гааргынхидай оролдолгоор...

Суутай юм Баргажан нютагтаа Гаарга мүрэн. Икат шэлэһээ эхи абаһан энэ гол хэдэн зуугаад модоной зайда годиролдон урдажа Баргажан мүрэндэ шудхана.

Мүнөө эндэхи ажалшад Гаарга голой һабые хаажа, тэрэнэй уһые һубаг ханаабуудаар урасхуулан, полинууд дээрээ абаашажа ашагладаг болонхой. Хэдэн жэлдэ тэмсэһэнэй ашаар гааргынхид 800 гектар таряалан болон сабшалангай газар уһална. Энэ тэмсэлынь үшөө дүүрээдүй.

Һаяхан Гаарга мүрэндэ үшөө нэгэ добтолго хэгдэбэ. Табяад хүн түс гол дээрэ гаража, мүльһыень сооложо, шулуу, шорой, модоор хаалта бариба. Тиигээд заһагдаһан һубаг ханаабуудаар уһан урдажа эхилээ.

Б. Будаев.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Суулгын совхозой суута кукурузашан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Дамба Жанаевич Жанаев 58 наһа гүйсэбэшье хүл хүнгэн, жэлһээ жэл бүри 350 гектар газарта кукуруза тарижа үндэр баян ургаса абадаг ха юм.

Энэ үбгэжөөл мүнөө Степан Кузьм[ич] Хэшэгтэ Шойбонов гэгшэд механизаторнуудтай хамта кукурузынгаа газар дээрэ гурба мянган тонно наг шэбхэ гаргаад, Хёлго мүрэнһөө 600 метр утатай түмэр сорготой насосно станцяар зуу гаран гектар газар уһалаад байна.

— Кукурузынгаа полинуудые тээнь оршодог холбоо нуурһаа, таһан худагһаа уһалдаг гээшэбди бэшэбди, — гээд республика соогоо Хёлгоһоо уһалдаг бэшэ, мүн зүүн хойто талаһаань өөрынгөө малтаһан худагһаа уһалдаг гээшэбди... Ямаршье ган гасуурһаа айхаар бэшэбди, — гээд республика соогоо мэдээжэ болоһон РСФСР-эй социалис мүрысөөнэй отличник Дамба Жанаев манда мэдүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Суулгын суута кукурузашан Дамба Жанаев кукурузынгаа участок Хёлго мүрэнэй уһаар ундалуулжа байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Москвагаа мэдээсэнэ

Польшын партийно-правительственна делегациин СССР-тэ айлшаар ерэхэ тухай

КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын уряалаар Польшын Арадай Республикын партийно-правительственна делегаци хани ёһоной албанай хэрэгээр һаяар Советскэ Союзда ерэхэнь. Энэ делегациие Польшын хүдэлмэришэнэй Нэгэдэмэл партиин Центральна Комитедэй нэгэдэхи секретарь нүхэр Владислав Гомулка, Польшын Арадай Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Юзеф Циранкевич толгойлхо.

Хахад жэлэй түсэб дүүргэлгэ — ээлжээтэ зорилго

РСФСР-эй СНХ-гай президиумэй заседаниһаа

России Федерациин экономическа районуудай арадай ажахын бүхы совнархозууд продукци үйлэдбэрилхэ хэмжээнэй талаар кварталайнгаа түсэб дүүргэһэн байна. Республикын промышленность шухалын шухала олохон хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргаха даалгабариия амжалтатайгаар дүүргэ. Мүнөө ямар зорилго табигдаһаб гэбэл, үйлэдбэриин хахад жэлэй түсэб дүүргэхэ ябадал болоно. Апрелиин 9-дэ болоһон РСФСР-эй Арадай ажахын соведэй президиумэй заседани энэл асуудалда зорюулагдаһан байгаа.

Промышленностиин бүхы дээрэ хангалтатайгаар хүдэлбэшье, нилээд олон предприятинууд үшөөл гээгдэһээр гэжэ заседани дээрэ тэмдэглэгдээ. Волго шадарай, Дунда Ураалай, Урда Ураалай, Хойто Кавказай совнархозууд гол шухала хэрэгсэлнүүдые гаргаха түсэбөө дүүргэнэгүй. Арадай ажахын эдэ соведүүдэй хүтэлбэрилэгшэд заводууд болон фабрикануудай дээрэ тохёолдоһон байдалые удаанаар һайжаруулна. Экономикын ба үйлэдбэриие түсэблэлгын, мүн ажалаа эмхидхэхэ асуудалнуудта ёһотой анхарал эндэ хандуулагданагүй. Зарим предприятинууд хүн зоной худалдажа абадаггүй продукци гаргадаг байха юм. Тэдэнэй тоодо, жэшээлхэдэ, Ростовой машина бүтээлгын завод, бусад зарим предприятинууд оролсоно.

Хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абахыень, гээгдэнги предприятинуудай хүдэлмэри һайжаруулхыень совнархозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ РСФСР-эй СНХ-гай президиум дурадхаа.

(ТАСС).

МАИН НЭГЭНЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Ехэ ашаан тээгдэнэ

Түмэр замай станцинуудай, промышленна предприятинуудай коллективүүдэй эбтэй эетэйгээр, холбоо барисаатайгаар ажаллаа һаа, арадай ажахын ашаа хэрэгтэй газартань хүргэхэ хэрэгэй амжалтатайгаар дүүргэгдэхэнь мэдээжэ. Республикымнай түмэр замшад, промышленна олон предприятинуудай хүдэлмэришэд бэе бэедээ һаад ушаруулангүй, эмхитэй һайнаар ажаллад[аг] боложо байна гэхээр.

Арадай ажахын ашаа тээхэ түрүүшын кварталай түсэбэй болзорһоо урид дүүргэгдэһэн уһар энээниие гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээлхэдэ, түмэр замай Загастай станциин болон Галуута нуурай шахтоуправлениин коллективүүд холбоо барисаагаа бэхижүүлжэ, вагонуудта шулуу нүүрһэ ашаха кварталайнгаа түсэб мартын 26-да дүүргэ[э].

Мүн Шулуутайн станциин болон Татарский ключ карьероуправлениин хүдэлмэришэд химическэ промышленностьда хэрэгтэй түүхэй эд ашаалха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн юм.

Иимэ шухала ашаан, тусхайлбал, шулуу нүүрһэ, цемент, модо, химическэ промышленностиин материалнуудые ашаха даабари үлүүлэн дүүргэгдэө.

М. Савельев.

ШЭНЭ УЯЛГА АБАНА

Майн Нэгэнэй һайндэрые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтахын түлөө социалис мүрысөөн Галуута нуурай оёдолой фабрикын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Долоон жэлэй зургаадахи жэлэй 1-дэхи кварталай валовой продукци үйлэдбэрилхэ түсэб 112 процент дүүргэгдөө. Түсэбһөө гадуур 9 мянган түхэригэй продукци үгтөө. Майн 1-нэй хүндэлэлдэ зорюулагдаһан мүрысөөндэ эршэтэ ажалаараа шалгарһан Т. Н. Черниковагай бригада март һарын түсэб 111 процент, Е. Жарниковагай бригада — 106,7 процент, Е. Цыбиковагай — 102,9 процент дүүргэө.

Туйлаһан амжалтануудаараа зоригжоһон түрүү бригаданууд дүрбэ һарын түсэбые апрелиин 27-до дүүргэхэ, муу шанартай продукци үгэхэгүй, шэнэ модельнүүдые хэрэглэн олон зүйлнүүдые гаргадаг болгохо гэһэн нэмэлтэ уялганууды абаа.

С. Сагадаров, фабрикын экономист.

[О]ДЕССЭ ГОРОДОЙ АЖАЛШАДТА

[К]ПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй [Вер]ховно Соведэй Президиум, СССР-эй Мини[стрнү]үдэй Совет фашис эзэмдэлгэһээ сүлөө[лэгдэһэн]ээр хорин жэлэйнь ойтой дашарамдуу[лан, б]аатар город Одессын ажалшадые халуу[наар] амаршална.

[Го]родые хамгаалһан ба сүлөөлһэн Совет [Арм]ин, Хара далайн флодой сэрэгшэдэй, арадай һайн дуратайшуулай, партизануудай харуулһан баатаршалга совет арадай дурасхаалда хэтэ мүнхэдөө үлэхэл.

Коммунизм байгуулха хэрэгтээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень баатар городой ажалшадта хүсэнэбди.

Одессые сүлөөлхын түлөө дайн байлдаанда унаһан баатарнуудта хэтэ мүнхын алдар соло!

[К]ПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ | СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМ | СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕТ

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ХЭШЭЭЛ ХАЙШАН ГЭЭД ҮНГЭРГЭХЭБ?

Республикымнай политическэ гэгээрэлэй һургуулинуудта хоёр һара шахуу болоод һуралсал дүүрэхэнь. Политическэ гэгээрэлдэ хабаадаһан олон мянган хүнүүд жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые согсолжо, ерэхэ жэлэйнгээ зорилгые хараалха байна.

Олониитын һуралсалай үнгэржэ байһан жэл али али талаараа һонирхолтой юм. Һурагшадай тоо нёдондо жэлэйхиһээ арба мянга шахуу хүнөөр олошоронхой. Тэрэшэлэн шэнэ янзын һуралсал: коммунис ажалай һургуулинууд, һуралсалай комбинадууд, мастернуудай һургуулинууд, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй семинарнууд, арадай университедүүд олоор байгуулагданхай.

Ниитын эрдэмэй болон экономическа һуралсал эдэбхитэй болоо. Илангаяа хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд, предприятинуудай мастернууд, мэргэжэлтэд, колхоз, совхозуудай бригадирнууд, фермэнүүдые даагшад экономическа һуралсалда олоороо хабаадана.

Экономическа һуралсалай шухала үрэ дүн гэхэдэ, һуралсагшад эрдэм мэргэжэл абажа, үйлэдбэриин асуудалнуудые шиидхэхэдээ эдэбхи ехэтэй болоһыень онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Мүн партийна комитедүүд политическэ һуралсалда экономическэ теоретическэ, научно-практическа конференцинүүдые үйлэдбэриин тодорхой асуудалнуудаар үнгэргэнэ, һуралсалай һургуули бүхэндэ шахуу даалгабари үгэхэ арга үлэмжэ һайнаар хэрэглэгдэдэг болоо.

Мүнөө жэлэй һуралсалай һайн үрэ дүнгэй байһаниинь эдэ бүгэдэһөө али болоно. Марксистско-ленинскэ һургаалые гүнзэгыгөөр ойлгожо абахаһаа гадна, тэрэнээ ажалдаа хэрэглэжэ, коммунис байгуулалтын ниитэ хэрэгтэ өөрынгөө дүүргэхэ үүргэ, һуурияа эзэлхэдэнь һуралсагшадта туһална.

Гэбэшье дутагдалнууд тухай дурдангүй гаража болохогүй байна. Яруунын үйлэдбэриин управлениин Нарһатын совхоздо экономическа эхин кружогой, хүдөө ажахын үйлэдбэриин тодорхой экономикын семинарта хэшээл март һара болотор мүртэйгөөр болоогүй юм. Зарим газарта теори практика хоёр холбоогүйгөөр үнгэргэгдэдэг, үйлэдбэриин ябасада һуралсалай нүлөө оройдоо харагдадаггүй байһан ушар үзэгдэнэ. Илангаяа түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ талаар политическэ һуралсалай үгэһэн үрэ дүн тон бага байһаар.

Мүнөө һуралсалай жэлэй дүүрэхэ болотор энэ гараһан дутагдалнуудаа түргөөр зайсуулха гэшэ ехэ удха шанартай. Политическэ һургуули бүхэнэй хэшээлнүүдые эмхитэй һайнаар үнгэргэдэг болможо, үзэхэ программаа дүүргэхэ арга боломжо партийна организаци бүхэндэ бии. Пропагандистнууд, һуралсагшадшье оролдоо һаа, гээгдэһэнээ хүсэлдүүлхэ аргатай.

Апрелиин эсэсээр, мүн май һара соо һуралсалай жэл дүүрэхэнь гээшэ. Партийна организацинууд, пропагандистнууд болон олон мянган һуралсагшад бүхэли жэлэй туршада хэһэн хүдэлмэриингөө дүнгүүдые согсолхын тула түгэсхэлэй хэшээлнүүдые үнгэргэхөөр бэлэдхэжэ байнхай.

Энэ талаар үнгэрһэн жэлнүүдэй дүнгүүд юу харуулнаб гэхэдэ, һуралсалайнгаа талаар адли кружогуудта түгэсхэлэй конференцинүүдые үнгэргэбэл зохисотой. Мүнөө жэл нимэ конференцинүүдые үргэнөөр үнгэргэхые дурадхагдана. Олон колхоз, совхозуудта экономическа хэдэ хэдэн кружогууд хүдэлнэ. Урдань тэдэнэй туд бүхэндэнь түгэсхэлэй хэшээл үнгэргэгдэдэг байгаа. Харин мүнөө жэл эдэ нэгэ түхэлэй кружогууд болон семинарнуудай һуралсагшадые суглуулжа, нэгэдэмэл экономическа гү, али теоретическэ конференци үнгэргөөнэнь дээрэ бэшэ гү?

Тиимэ конференцинүүдые үнгэргэхын тула бэлэдхэл хэрэгтэй. Эндэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудал гол шухала удха шанартай байхань мэдээжэ. Ямар асуудал эндэ табигданаб, тэрэнһээ конференциин шанжэ шанар ехээр дулдыдаха ха юм. Мүнөө олон партийна организацинууд экономическа кружогуудта «Хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо хэрэг хүдөө ажахын саашадаа хүгжэлтын гол шэглэл мүн» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ табихаар бэлэдхэнэ. Энэнь зүйтэй. Юуб гэхэдэ, эгээ мүнөө сагта хүдөө ажахыда энэ асуудал гол шухала болонхой. Тиимэһээ ажахыгаа ашаг ехэтэй болгохо асуудалые үшөө дахин нэгыгөөр хаража үзэхэ, тэрэниие бэелүүлхэ аргануудые тодорхойлхоһоо гадна, ажахы бүхэндэ энэ талаар ямар хэмжээнүүдэй абтажа байһые зүбшэн хэлсэхэ байна бшуу. Энээнһээ гадна хими нэбтэрүүлгэ, электрижүүлгэ, үргэлжэдэнь оньһожоруулга, уһанай газарые үргэдхэлгэ, ажахыгаа мэргэжүүлгэ, эрдэм наукын, түрүү дүй дүршэлэй туйлалтануудые нэбтэрүүлгэ, хабарай тарилга гэхэ мэтэ хүдөө ажахытай сэхэ холбоотой асуудалнуудые табижа болоно.

Тиимэһээ конференцинүүд дээрэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд, ахамад мэргэжэлтэд элидхэл хэхэ зэргэтэй. Конференци дээрэ һурагшадай эдэбхитэй байхын тулада мүнөөнһөө бэлэдхэл эхилхэ болоно.

Зүгөөр конференци хэжэ болохогүй кружок, семинар бүхэндэ түгэсхэлэй хэшээлнүүдые хэхэ шухала. Тиихэдээ пропагандистнууд һурагшадтаа хамта ямар асуудалаар һуралсалаа түгэсхэхэ тухайгаа эртээнһээ тодорхойлхо зэргэтэй. Тус тус асуудалнуудаар һуралсагшадай реферат гү, али элидхэл бэлдэгдэжэ, түгэсхэлэй хэшээл дээрэ табигдабал, бүришье һайн бэлэй. Гэбэшье энэ талаар партийна организаци, пропагандист олон янзын арга хэрэглэжэ болохо, тиихэдээ хэшээлээ эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үзэһэн материалаа гүнзэгыгөөр ойлгон абаха, һаналнуудаа андалдаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдаха ёһотой бшуу.

Түгэсхэлэй хэшээлнүүдэй һүүлээр пропагандистнууд, һуралсагшадай суглаа зарлажа, хэһэн ажалдаа сэгнэлтэ үгэхэ, һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлэдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэхэ байна. Партийна организацинууд эндэһээ тодорхой тобшолол хэхэ, ушарһан дутагдалнуудаа заһахын тула һуралсалые ажахынгаа хүгжэлтэтэй, саашанхи түсэб зорилгонуудтайнь бүри ехээр холбохо, ажалшадые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ политическэ һуралсалай үүргые улам ехэ болгохо талаар КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй заабаринуудые бүри дүүргэхын тула хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

Партийна комитедүүд, партийна организацинууд марксизм-ленинизмын теори бэеэ даагаад шудалдаг хүнүүд тухай онсо анхарха болоно. Эдэ нүхэдэй олонхинь теоретическэ конференцинүүдтэ хабаадаха дуратай байжа болохо. Энээндэ хорилто байха ёһогүй. Харин тиимэ конференцидэ хабаадахагүй хүнүүдтэй парткомой даалгабаряар политическэ бэлэдхэлтэй хүнүүд хөөрэлдэжэ, жэлэй туршада юу хэһыень, саашадаа юу хэхэ байһыень шалгажа үзэхэ болоно.

Политическэ һуралсал — партиин ябуулдаг соёл сурталай шухалын шухала хүдэлмэриин нэгэн мүн. Энэ һуралсалда хабаадаһан хүн бүхэн партийна организацинуудай эдэбхитэй туһалагша болохо, ажалшадые коммунис ёһоор, ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлхэ, ажалдаа абьяастайгаар хандаха, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхэ жэшээ харуулха зэргэтэй. Политическэ һуралсал ажабайдалда сэхэ нүлөөгөө үзүүлжэ, һуралсагшадай ажалдань, хүмүүжэлдэнь туһа нэмэри болохо ёһотой гэжэ партийна организаци бүхэн тоолохо ба энээниие туйлаха уялгатай.

Т. НАЗИМОВА,
КПСС-эй обкомой политгэгээрэлэй байнангые даагша.

ҮБҺЭ НОГООНОЙ БАЯН УРГАСА АБАДАГ БОЛОЁ

С. ТАРАКАНОВСКИЙ, Зэдын управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод

МҮРЫСӨӨН эмхидхэгдэнэ, суглаануудшье болоно... Һаалишад, хонишод, механизаторнууд магтуулжал байдаг. Тэд луговодуудай ажал тухай хэн яринаб? Үсөөн даа. Сабшалан гээшэмнай орхигдоо юм гү? — заримдаа нимэ асуудал өөртөө табижа ябахаш. Зүгөөр луговодые хүндэтэй, харюусалгатай ажалшад гэжэ һанагшаб. Тиимэ байха ёһотой. Сабшалангаа жэл бүридэ һайжаруулжа, һайнаар уһалжа байгаа һаамнай ниитымнай мал голой үбһөөр хангагдаха ха юм даа. Энэмнай витамин ехэтэй тэжээл. Таримал тэжээлдэ орходоо үбһэ ногоое үргүүлхэдэшье хэбэрэг, мүнгэ зөөриин гаргаша багатай байдаг. Энээниие хүн бүхэн мэдэнэ ёһотой.

Теэдшье һүүлэй жэлнүүдтэ сабшалангай газар һанаһанда хүрэхэгүйгөөр ашаглагдана гэхэ байнаб. Зарим ажахынууд сабшалан ехэтэй байгаад, тэрэнээ һайжаруулха гэдэггүй, ниитынгээ малда үбһэ ногоо багаар бэлдэжэ абаһа бшуу. Бусад нютагуудаар урдань сабшагдажа байһан үрэжэл һайнтай сабшалан хэрэглэгдэнгүй байһаар орхигдожо, малай бэлшээри болошоһон байдаг. Сабшалангай газар үргэдхэгдэжэ, һайжаруулагдажа байха аад, бага анхарал табигдана гээшэ.

Манай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо сабшалан үргэдхэхэ гээ юумэ һаа, арга боломжо бии. Намаг гэжэ газарта мянга шахуу гектар сабшалан үнидэ хэрэглэгдэдэг байһанаа орхигдошоһон юм. Иимэ ехэ газар колхоздомнай ямаршье аша туһа үгөөгүй бшуу. Тиигээд 1961 онһоо эхилжэ бага зэргэ хүдэлмэри хэгдээ. Тэрэ жэлдэ луговодуудта 200 гектар газар даалгагдаһан юм. Анхан тэрэнэйнгээ 30 гектарые таһалжа, 1500 тонно наг шэбхэ гаргаа һэмди. Хайшан гээд энэ хүдэлмэри ябуулагдааб? Хабар «Беларусь» трактораар наг шэбхэ зөөхэдөө тусхай түхеэрэлгэ хэрэглэжэ, шэбхые сабшалан дээрэ жэгдээр шэдүүлжэ тараадан байгаабди. Тиигээд хоёр жэл удаагаар тэрэ газараа һайнаар уһалһамнай, гурбадахи жэлдээ гэхэ гү, али 1963 ондо бүри ехэ ургаса үгөө һэн. Шэбхэжүүлһэн 30 гектар сабшалан дээрэһээмнай га бүриин 25 центнер намагай һайхан үбһэн хуряагдаа.

Даажа абаһан бэшэ сабшаламнай дэгнүүл ехэтэй һэн. Тиимэ газарые 1962 онһоо эхилээд, тракторна фрезээр жэгдэлээбди. Һүүлдэнь хүндэ борнойгоор газарыень тэгшэлжэ, катогоор дарагдаа. Жэл тухай байлгагдажа һайнаар үндэһэжэһэнэйнгөө удаа энэ сабшаламнай сабшагдажа, дунда зэргээр га бүриин 10 гаран центнер үбһэ абтаһан юм. Иигэжэ ажаллажа байхадаа сабшалангаа хододоо уһалжа байгаабди.

ОЛОН ЖЭЛЭЙ туршада орхигдошоһон, уһаар хатажа гандашаһан намаг газарай сабшалангые хоёр-гурбан жэлдэ һайжаруулжа, колхоздоо нилээд үбһэ бэлдэхэ аргатай болгообди. Энээнэй удаа нёдондо сабшагдадаг газараа үшөө 40 гектараар гэхэ гү, али 240 гектарта хүргэжэ, тэрэнээ апрель, май, июнь һарануудта уһалаа һэмди. Эндэһээмнай хамта 3700 шахуу центнер шанар һайнтай үбһэн абтаа.

Бидэ луговодуудай урда ехэ зорилго табигдана. Намаг нютагта үшөө 700 гектар сабшалан ашаглалгада ороогүй байна бшуу. Хэрбээ энээниие хүсэлжэ, добо дэгнүүлыень үгы хээд, һайнаар жэгдэлбэл, ойрын жэлнүүдтэ үбһэ ехээр бэлэдхэхэ болоогдоно. Газарыень һайжаруулаад, уһалжа үтэгжүүлбэл, ядабашье гектар бүриин 15 центнер үбһэ ногоо абаха бшуубди.

Намаг газарые ашаглаха гээшэмнай тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Ажалнай техникэ, зэмсэггүйгөөр хаанашье хүшэ хүрэгдэхэгүй ха юм даа. Ушар тиимэһээ хүдэлмэридэмнай дутагдалнууд ушардаг гээшэ. Колхозоймнай правлени бидэндэ тусхай зэр зэмсэгүүдые, мүн трактор үгэхэбди гэжэ найдуулаад, мүнөөшье хүрэтэр туһаламжа хүргэнэгүй. Намагай болдог дэгнүүл үгы хэдэг машинатай байгаа болнай хүдэлмэримнай бүтээсэтэйгээр эмхидхэгдэхэ бшуу. Энээн тушаа «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд һаналаа табилсаха бээз.

Тиихэдэ луговодуудай хэдэг ажал хаанашье тоогдоногүй. Хэды оролдосо үүсхэлээ гарган ажаллажа байхадании, манай колхозой хүтэлбэрилэгшэд бидэниие ямаршьеб харюусалгатай хүдэлмэри хэнэ гэжэ һанадаггүйнь гайхалтай. Сабшалан һайжаруулха, үбһэ элбэгээр абаха гээ һаа, сабшалангаа малда гэшхүүлхэгүй байгаабди. Харахадании манай колхоздо сабшалангай газар дээрэ хони мал июнь һарын тэн болотор адуулагдана. Энэмнай ямар ябадал гээшэб! Газарай гэдэжэ байхаһаа эхилээд, малые сабшалан дээрэ оруулжа бэлшээхэдэ ногооной хүрьһые ялза гэшхэжэрхидэг, ургасыень оодлүүлдэггүй ха юм. Хонидые орой болотор адуулхада түрүүшээр гараһан хэнзэ ногоон дууһан эдигдэшэдэг гээшэ. Юундэ нимэ орой болотор малаа сабшаланда байлганабиибди гэжэ бригадирнуудһаа асуухада: «ооһо хайшалагдахын урда тээ хонидоо таргалуулжа байгаа юумэбди» гээд харюусадаг заншалтай. Үбэлэй хүйтэн боложо, үбһэ тэжээл барагдаха сагай үзэгдэхэдэ: «луговодууд муугаар ажаллаа» гэлсэгшэ. Харин сабшалангай һайжаруулагдаха сагай ороходо иимэ байдал али олон ушарна.

Мүнөө жэлдэ баһал 240 гектар сабшалан даажа абанхайбди. Тэрэнээ һайнаар уһалхын тулада үнгэрһэн намар 45 мянган кубометр мүльһэ хүргөөбди. Гадна, сабшалан дээрэ 800 тонно наг шэбхэ зөөгдэхэ. Теэд мүнөөнһөө наг шэбхээ зөөжэ байха аад, трактор үгыбди. Хэзээ шэбхээ зөөжэ эхилхэмнай үшөөл мэдэгдээгүй байна. Хабарай тарилгын эхилтэр бодото туһаламжа үзүүлхэ аабза гэжэ колхозойнгоо правленидэ хандаха байнабди.

ҮШӨӨ ЮУБ? Луговодуудай ажалай түлөөһые гуримшуулхаар саг болоо. Мүнөө үедэ малшад, механизаторнуудшье абаһан продукциингаа зэргээр түлөөһэ абана ха юм. Хэн ехэ продукци абанаб, тэрээндэ түлбэри ехээр үгтэхэ, урмашуулагдаха байһаниинь ойлгосотой. Зүгөөр луговодууд баһал тиимээр урмашуулагдаха байтаа. Теэд мүнөө хүрэтэр уһалагдаһан газар хаража түлөөһэ үгтэдэг. Нёдондо уһалагдаһан сабшалангай гектар бүридэ 1 түхэриг түлэгдөөд, ондоо нэмэлтэ түлөөһэ үгтөөгүй һэн. Ажалай түлөөһэ гуримшуулагдахадаа хүнэй урма зоригтойгоор ажаллаха байһан харалсагдаха ёһотой.

Хүдөө ажахыгаа хүгжөөхэ талаар тон ехэ зорилгонуудые КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленум табяа. Манай колхоз энэ жэлдэ ниитынгээ малай ашаг шэмые горитой дээшэлүүлхээр хараална. Бүхы колхознигуудайнгаа табиһан зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэнь бидэ луговодууд шадалаараа оролсохобди.

РЕДАКЦИҺАА: луговод Сергей Федорович Таракановский хаягдаһан намаг газар һэргээжэ, сабшалан үргэдхэхэ, саашадань тэрэниие һайжаруулжа, үбһэ ногооной баян ургаса абадаг болохо, хабартаа сабшалан дээрээ мал адуулхагүй, мүн луговодуудай ажалай түлөөһые гуримшуулха тушаа тон шухала асуудалнуудые табина. Энэ талаар ехэ юумэ хэжэ байһан байна. Тиимэһээ колхоз, совхозуудай луговодууд сабшалан һайжаруулха талаар юу хэжэ байһанаа, мүн өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалнуудые редакцидамнай бэшэжэ эльгээбэл һайн бэлэй.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной апрелиин 11.

БАГШЫМНАЙ АЖАЛЛАҺАН БИБЛИОТЕКЭ

В. И. Ленинэй түрэһ[...] үдэрые угтуулан

...Унтер ден Линден хадаа ГДР-эй ниислэлэй гол гудамжануудай нэгэниинь юм. Гумбольдтын нэрэмжэтэ университедтэй зэргэлһэн хашаа соо нэгэ урданай байшан гэр байдаг. Инженернүүд болон научна хүдэлмэрилэгшэд, хүдэлмэришэд, студентнэр, искусство шэнжэлэгшэд, мүн Берлинэй ажаһуугшад үдэр бүри эндэ ерэхэдээ, шухала хэрэгтэй юумэеэ олодог.

Дэлхэй дээрэ ехэ номой хадагаламжын томо газарнуудай нэгэн болохо Немецкэ Гүрэнэй библиотекэ гурбан зуу гаран жэлэй намтартай юм. Библиотекэ 1661 ондо байгуулагдаһан. Анхандаа тэрэ «Курфюрст Цу Кельнын Шпрей дээрэхи библиотекэ» гэжэ нэрэтэй байһан. Хожомынь «Королевскэ библиотекэ» гэжэ нэрлэгдэдэг болоходоо, олон зуун мянган боти номтой, олон мянган тон хомор гар бэшэгүүдтэй болоһон байгаа.

Библиотекэ уласхоорондын пролетариадай агууехэ вождь В. И. Ленинэй нэрэтэй холбоотой юм. 1895 ондо Берлин түрүүшынхеэ ерэхэдээ, Владимир Ильич Маркс болон Энгельсын зохёолнуудые түрэлхи хэлэн дээрэнь шудалжа, бүхэли үдэрөө эндэ үнгэргэдэг байгаа.

Библиотекын главна директор профессор Херст Кунцын хөөрэһэнэй ёһоор, дэлхэйн хоёрдохи дайнай үедэ гитлеровскэ фашистнууд энэ библиотекын үнэтэ ехэ жасые тоножо абаашаһан байна. ГДР-эй правительствын хэдышье буруушаалта хээ һаань, мүнөө болотор Баруун Германида 1,8 млн. боти номууд болон олон тоото үнэтэ гар бэшэгүүд [...] буусаар һаатуулан байлг[...] байдаг. Мүнөө эндэ 4 мл[...] хай боти номууд суглуул[...] хай. Жэл бүхэндэ библи[...] жаса 75 мянган хэһэг шэ[...] мүүдаар, 25 мянган журн[...] даар нэмээгдэдэг.

Арадай засагай эрхэ бай[...] библиотекэнүүд үргэн нииты[...] дай хэрэглэмжын газарнуу[...] лонхой. Гансал немецкэ Гү[...] библиотекэ дунда зэргээр ж[...] 75 мянган хүниие хангадаг[...] на, үнгэрэгшэ жэлдэ респ[...] кын элдэб научно-шэнжэл[...] эмхи зургаанууд болон пред[...] тинуудай гуйлтаар библи[...] 400 мянган боти номууды[...] гээһэн байна.

Хэдэн үдэрэй урда тээ рес[...] ликын энэ главна библиоте[...] библиотекын нэгэдэлэй үү[...] тельнэ суглаан болоо. Сов[...] Союзай, Чехословакиин [...] Венгриин номой сангай түл[...] шэд ерээ.

Мүнөө ГДР-тэ ухибүүдэй [...] лиотекэнүүдые тоололсонгүй [...] 12.200 ниитын библиотек[...] бии. Эдэнэй нэгэ зарима[...] культурын министерствын м[...] дэ байдаг. Тэрэнһээ гадна, 7[...] профсоюзай библиотекэнүү[...] дотор хүдэлжэ байдаг.

Республика дотороо библи[...] кын хэрэгые саашадань хүг[...] гые бусад оронуудай библио[...] нүүдтэй хани харилсаагаа ү[...] хэхэ хэрэгые ГДР-эй библ[...] кын нэгэдэл гол шухала з[...] гомнай гэжэ тоолодог.

Е. Башмачнико[...]
ТАСС-ай корр[...]

Нютагтаа суутайшуул

Радна Цыремжитов гэр бүлөөрөө хонишон болоод хүдэлһөөр арба гаран жэл болобо. Энэ нүхэрнай Захааминай аймагай «Дружба» колхозой Байса гэжэ газарта хүдэлдэг юм. Олон жэлдэ хонишодоор хүдэлһэн Цыремжитовтэн дүй дүршэлөөр баяжанхай, жэлһээ жэлдэ олон хурьгадые гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлдэг байна. Эдэ малшад артель соогоо алдартай [...] хой.

Энэ айлайхи 484 түрэхэ [...] дые һайнаар, тобир тарганаа[...] оруулжа байна. Мүнөө үедэ [...] хонидынь түрэнхэй, нэгэшье [...] ган гарзалаагүй. Хонин б[...] хурьга абаха гэһэн уялгата[...] нэр хэлэһэндээ хүрэхэл байх[...]

Б. Ш[...]
хүдөө бэшэ[...]

Яруунын үйлэдбэриин управлениин «Коммунизм» колхозой һаалишад Цымжит Дондокова, Цырма Лыгдыпова, Сэсэгма Цымпилова гэгшэд үнеэн бүриһөө сүүдхэдээ хахад пүүдһээ доошо бэшэ һү һаана. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): һаалишад Ц. Дондокова, Ц. Лыгдыпова, С. Цымпилова.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Гидролизно дрожжо — шэмэтэй тэжээл

Һолоомоной ашаар һүн нэмээ

Хориин управлениин Анаагай совхозой 4-дэхи фермэдэ 112 үнеэдтэ үдэрэй 3 тонно гидролизно дрожжоор буйлуулһан һолоомо эдюулээд, урдынхиһаа 70-аад килограммаар ехэ һү һаана.

Олонхи ажахынуудта хабар тээ үбһэ тэжээл хомор боложо, адууһа малда бэрхэтэйхэн байдал тохёолдодог гээшэ. Илангаяа һаамхай үнеэд һү шэмээ татадаг ха юм.

Энээнһээ урдахи жэлнүүдтэ Анаагай совхозой дүрбэдэхи фермын һаалиин гүүртэнүүд баһал хабарай хагсууда үбһэ тэжээлээр дутаалдажа абиртадаг һэн. Байгша ондо тиимэ байдалда орохогүйн тула гидролизно дрожжо буйлуулжа хээд, тэрээгээрээ һолоомо амтаруулжа, малдаа эдюулхэ гэжэ шиидээ.

Тиигэжэ Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Ивалгын турша́лтын ажахынхидай жэшээгээр гидролизно дрожжо буйлуулан гаргаха тусхай түхеэрэлгэ тодхоод, хүдэлгэжэ захалаа. Мүнөө үдэртөө 3 тонно тухай гидролизно дрожжоор буйлуулһан һолоомо 112 үнеэдтэ эдюулнэ.

— Гидролизно дрожжо хэрэглэн, хэриэйһэн һолоомо буйлуулжа амтаруулхада, малда ашаг шэмэ үгэсэтэй, үбһэ тэжээлдэшье арьбан байна. Урдань һолоомо малда үгэхэдэ эдисэгүй, гэшхэжэ һалгаадаг байгаа. Мүнөө килограммшье һолоомо дэмы хаягдахаяа болёо, — гэжэ фермые эрхилэгшэ Баян-Далай Доржиев хөөрэнэ.

Адууһа малда үбһэ тэжээлынь шэнэ, түрүү гуримаар буйлуулжа эдюулдэг болоһоной ашаар фермынхид гүрэндэ һү тушааха кварталайнгаа түсэб болзорһоонь урид дүүргээ. Жэлэй эхинһээ хойшо бэлэдхэлэй пунктда 410 центнер һүн оруулагдаа. Гидролизно дрожжоор эһээгдэжэ амтаруулһан һолоомо ехээр элидэг болоһонһоо хойшо гүүртын үнеэд сүүдхэдээ 70—100 килограммаар ехэ һү үгэдэг болоо. Эндэ һаалишад Е. Бузина, А. Черноскулова, Г. Коврова гэгшэд фермэ дотороо түрүүлжэ, һү һааха кварталай даабари 105—115 процент дүүргэнхэй. Тэдэнэр үнеэн бүриһөө үдэртөө 6,5 килограмм һү һаана.

Һаалиин гүүртэдэ үнеэдэй харууһа, тэжээлые зүбөөр эмхидхэхэ, шэнэ түрүү юумые ажалда һайнаар нэбтэрүүлхэ, һү һаали дээшэлүүлхын тула фермые эрхилэгшэ Б.-Д. Доржиев, зоотехник Д. Эрдынеев гэгшэд горитой оролдолго гаргана.

Р. Цымпилов.

Хэзээдэшье бэлэмд[...]

Мухар-Шэбэрэй управлениин „Коммунизм“ колхозой тракторна бригадые даагша П. Челночков хөөрэнэ

«Колхоз, совхозуудай үйлэдбэриие түсэблэхэ гурим бүдүүлигээр хазагайруулдаг, сахидаггүй баримтануud тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолтой газетын ерэхэдэ, тэрэ үдэшэндөө тон нарилжа, анхаралтайгаар уншааб. Үглөөдэрынь ажалайнгаа һүүлээр бригадынгаа механизаторнуудтай хамта дахин уншажа, али бүхы талаһаань зүбшэн хөөрэлдөөбди. Тон зүб, саг соогоо гараһан тогтоол байна гэжэ биишье һананаб, миниин нүхэд механизаторнуудшье тиигэнэ.

Нээрээшье юун гээшэб. Тэды толгой адууһа малтай бологты, тэды шэнээн эдеэ хоолой зүйлнүүдые абагты, тэды гектарта нимэ тиимэ ургамалнуудые тиимэ болзорто таригты гэхэ мэтэ захиралта колхоз, совхозуудта дээрэһээ ерэжэл байдагынь бултанда мэдээжэ. Иимэ захиралтань ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй, колхозникуудай болон совхозой хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэл мохоорулдаг, харюусалгыень һуладхадаг байгаа.

Би «Коммунизм» колхоздоо тракторай бригадын бригадираар олон жэл хүдэлжэ байнаб. Тиимэһээ бригадынгаа газарые өөрынгөө табан хургандал мэдэхэб. Хаана, али полидо ямар ургамал тарибал үндэр баян ургаса хуряагдахаб, хэды шэнээн үтэгжүүлгэ оруулхаб, хэзээ тарилгадаа шиидэн орохоб, хэды үдэр соо хабарай тарилга хэжэ дүүргэхэб, тиигээд хэзээ хуряажа эхилхэб гэхэ мэтын шухала зүйлнүүдые бидэ һайса шудаланхайбди.

Теэд агрономтой, правленитэй суг хамта тарилгынгаа талмай хубаарилжа ямар ургамал хэды гектарта тарихаб, хэды шэнээн ургаса хуряахаб, хэзээ тарилгадаа орохоб гэхэ мэтэ хүдэлмэриин түсэб табяад, үглөө мүнөөгүй ажалдаа гарахаяа байтарнай гэнтэ үйлэдбэриин управлениһээ тэды шэнээн гектарта ургамал таригты, тэдыдэ тарилгадаа ороггы гэһэн захиралта ерэдэг гээшэ. Иимэ удхатай даабари абаад байхадаа, урда тээнь табиһан түсэбөө дахин шэнэлхэ баатай болодогбди. Теэд хайшан гэхэбши. Захиралта дүүргэхэ хэрэгтэй. Ямар ургамал тарибалнай манда баршаатайб гэжэ һайн мэдэжэ байбашье, дээрэһээ ерэһэн захиралта дүүргэхэ баатай бологдохо.

Шэнэ тогтоолой һүүлээр бидэ өөһэдынгөө бэелүүлхэ хэрэгтэ эзэн болобобди.

Мүнөө жэлдэ манай бригада 2610 гектарта ороохото ургамалнуудые, тэрэ тоодо 2000 гектар шэниисэ, 200 гектар ешмээн, 200 гектар горох, 10 гектар гэршүүхэ, 200 гектар обёос, тиихэдэ 90 гектар саахарай свёкло, 350 гектар кукуруза, 160 гектар зелёнко, 10 гектар турнепс, 10 гектар овощ тариха[...] сэблэнхэйбди. Мүн 800 гект[...] ряанда гектарай 1 центнер [...] 2,2 центнер фосфорно үтэг[...] оруулагдаха.

Хабарай тарилгада хаб[...] тракторнууд болон бусад м[...] нууд февралиин 15-да заһаба[...] дажа дүүрэнхэй.

Заһабарилга дүүрээ гээд м[...] заторнууднай мүнөө миин һуу[...] Тэдэнэр наг шэбхэ сасан та[...] аммиагтай уһа газарай хүрь[...] оруулха түхеэрэлгэнүүдые д[...] байна. Жэшээнь, механиза[тор] И. Оленников В. Сапожников наг шэбхэ тарааха түхеэрэлг[...] хёогоод, туршажа үзэхэдэнь, [...] хид байба. Тус түхеэрэлг[...] соо 150—200 центнер наг [...] тараажа шадаха юм. Мүнөө т[...] хоёрдохи тиимэ түхеэрэлгэ х[...] байна. Тиихэдэ үнинэй механ[...] И. Красинский аммиагтай уһ[...] зарай хүрьһэндэ оруулха түхе[...] уралаад, тэрэнээ холбожо байн[...]

Үглөө мүнөөшье хабарай т[...] гада орохо гэбэл, бригадымнай [...] һон техникэ, зэр зэмсэг бэлэ[...] ханизаторнууд бэеэ заһанхай, [...] һэ хүрэнгэмнай хүсэд арилг[...] шалгагдаад, мүнөө нара һа[...] шанаржуулагдажа, тарилгын ш[...] хүргэгдэжэ байна. Бригадамнай [...] хойская-4» гэжэ сортын шэн[...] үрэһөөр тарилга хэхэ юм. Юуб[...] дэ, энэ үрэһэн «Лютесценс-62[...] лэгтэ орходоо гектарай 2—3 ц[...] рээр ехэ ургаса үгэдэг.

Б. Жамбалов, бэшэжэ [...]

БАТА БЭХИ ХАНИ БАРИСААНАЙ МИТИН[...]

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

ша, социалис Венгри һалбаран хүгжэнэ, тэрэнэй промышленность болон хамтын хүдөө ажажы урган дэбжэнэ, эрдэм һургуули, наука болон соёл культура хурдан түргэнөөр хүгжэнэ.

Венгриин арад социализмын замаар урагшаа бата найдамтайгаар дабшана. Энэ ушарга тэрэнэй шалгармал манлай — Венгриин хүдэлмэришэнэй социалис партиин, венгер арадай үнэн сэхэ хүбүүн, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, манай ехэ хани нүхэр Янош Кадар түрүүтэй тэрэнэй Центральна Комитедэй аша габьяа ехэ.

Манай оронуудые һонирхуулжа байһан эгээл элдэб янзын шухала асуудалнуудаар Венгриин ба Советскэ Союзай партийно-правительственна делегацинуудай хоорондо үргэн ехэ хөөрэлдөөн болоо гэжэ хэблэлэй мэдээсэлнүүдһээ таанад мэдэнэт. Эдэ хэлсээнүүдые хэһэндээ бидэнэр сэдьхэлээ ехээр хананхайбди гээд советскэ делегациие толгойлогшо хэлээ. Бидэнэй бүрин нэгэ үзэл бодолтой байһые, манай партинууд ба оронуудай хоорондохи харилсаануудай эрхим һайн, бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ хүгжэжэ байһые эдэ хэлсээнүүд үшөө дахин батадхан харуулаа.

Хэлсээнүүдэй үедэ советвенгер харилсаануудта, илангаяа совет-венгер экономическа харилсаа холбоондо ехэ анхарал хандуулһан байнабди.

Энэ жэлдэ Европын хэдэ хэдэн социалис оронуудай арадууд гайхамшагта һайндэр — демократическа замда орожо эхилһэнэй, Центральна ба Зүүн Европодо социалис ёһоной шэнэдхэн хубилалтануудай боложо эхилһээр хорин жэлэй ойе тэмдэглэхэ байна.

Хэрбээ промышленна үйлэдбэриин хүгжэлтын талаар бүхы социалис системын гаталан гараһан замые согсолхо болоо һаа, манай урда урагшаа хурдан түргэнөөр дабшаһан хүгжэлтын шатанууд харагдахал. 1963 ондо социализмын оронуудтахи үйлэдбэриин хэмжээн дайнай урда тээхи үеынхидэ орходоо 8 дахин ехэ болоо.

Социализмые бэхижүүлхэ гэһэн бүгэдын хэрэгтэ Советскэ Союз, манай ороной ажалшад бага бэшэ хубитаяа оруулһан байха, Та нүхэдүүд, намайе зүбшөөхэ байхат гэжэ һананаб гээд Н. С. Хрущев саашань хэлээ. Мүнөөдэр агууехэ Советскэ Союз — дэлхэй дээрэ хоёрдохи һуури эзэлдэг индустриальна гүрэн — Америкын Холбоото Штадуудта орходоо өөрынгөө экономикые нилээд хурдан түргэнөөр хүгжөөнэ гэжэ таанад мэдэнэт. Мүнөөдэр бидэниие Холбоото Штадуудтай жэшэбэл, тэрэнэй промышленна продукциин, тухайлхада 65 процентыень үйлэдбэрилнэбди. Америкын Холбоото Штадуудые ахин гараха сагнай холо бэшэ болоо. 1953 ондо байһан Советскэ Союзай индустриин хажууда һүүлшын арбан жэлэй турша соо үшөө хоёр тиимэ индустриальна томо гүрэн хүгжэн бии болоо.

Амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байһан манай партиин Программа совет арадай үмэнэ бүри асари ехэ зорилгонуудые табина. Мүнөө байһан Советскэ Союзда адли үшөө тиимэ 5 промышленна, хоёр үлүүтэй хүдөө ажахын оронуудые өөһэдынгөө газар дээрэ байгуулха гэһэн зорилготойбди. Совет арад Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро ябажа, ангиингаа талаар өөһэдынгөө аха дүүнэрые муу юумэндэ оруулхагүй, коммунизмын материальна-техническэ үндэһэ һуури байгуулхал байха гэжэ таанадтаа ханинар болон аха дүүнэртээ элидхэхэ аргатайбди.

Дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлые бэхижүүлхын түлөө тэмсэхэ тухай Венгриин хүдэлмэришэнэй социалис партиин, Советскэ Союзай Коммунис партиин, мүн аха дүү бусад партинуудай шухала документнүүдые эдэ үдэрнүүдтэ тунхаглаһыень, Та нүхэдүүд, хэблэлһээ мэдэнэт гэжэ Н. С. Хрущев хэлээ. Эдэ документнүүд дотор КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргахы ябуулга харуулагданхай, социалис лагерь болон уласхоорондын коммунис хүдэлөөн дотор тэдэнэй ябуулдаг һүйдхэлэй хүдэлмэриин ехэ аюултай байһаниинь харуулагданхай.

Нүхэдүүд, КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдтэй харилсахадаа, марксистско-ленинскэ партинууд ехэ тэсэмгэй байгаа гээд хэлэлтэй. Тиигэбэшье Хитадай хэблэл, радиогой КПСС болон бусад марксистско-ленинскэ партинуудта эсэргүүгээр үбайгүй хардалгын хүдэлмэри ябуулаашье һаань, бидэнэр һандаргахы ябуулга хэгшэдтэ далдагүй элитээр харюу үгэхээ удаан саг соо бэеэ баридаг байгаабди. Тиихэдээ тэдэнэр уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй һанаан бодолые анхарха, зүб замда дахин орохо аабза гэжэ найдаһан байгаабди.

Теэд тиимэ юумын болоогүйнь гэмшэлтэй. Хитад хүтэлбэрилэгшэд һүүлэй үедэ һүйдхэл хэхэ һандаргахы ябуулгаяа бүри түргэдүүлһэн байна. Иигэжэ байхадаа КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд онсо уг зорилго — аха дүү партинуудта өөрынгөө авантюрис, ленинскэ хараа шугамда харша уг зорилго баадхаха, уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ өөрынгөө хүтэлбэрилхы үүргэ байгуулха һэдэлгэтэй.

Иимэ дэмы хооһон һэдэлгэнүүд тушаа юу хэлэлтэйб? Коммунис хүдэлөөе өөрынгөө [...] дэлдэ абаха гэһэн хитад хүт[...] бэрилэгшэдэй али бүхы һан[...] шалганууд эшхэбтэрээр бү[...] һүрэхэл байха гэжэ хэлэлт[...]

Марксизм-ленинизмын [...] гуримуудта үнэн сэхэ дэл[...] коммунис хүдэлөөн тохёол[...] һон эдэ бэрхэшээлнүүдые да[...] гараха байха. Тэрэ хадаа һ[...] даргахы ябуулга хэгшэд[...] тэмсэхэдээ үшөө батаар б[...] жээд, хатуужаад гараха [...] Маркс — Энгельс — Лени[н] агууехэ туг доро жагсаһан [...] хэйн коммунис хүдэлөөн [...] найрамдалай, демократиин, [...] циональна сүлөөрэлгын ба [...] циализмын түлөө тэмсэх[...] хүдэлмэришэн ангиие, бү[...] оронуудай ажалшадые түү[...] тэ шэнэ илалтануудта асар[...]

Бүхы дэлхэйн түхэл шар[...] үндэһөөрнь хубилгажа бай[...] революционно гүнзэгы шэ[...] хэн хубилалтануудай гай[...] шагта үе сагта ажаһуун[...] гээд Н. С. Хрущев саашань [...] лээ. Капитализм үмхирэ[...] лажа байна. Арадуудай [...] ниальна түрмын үлэгдэ[...] хосорон үгы хэгдэнэ. Жэл [...] хэ тума олониитын шэнэ [...] гуулалта манай туби д[...] улам бүри батаар, үргэ[...] байгуулагдана, улам олон [...] нууд ба арадууд социали[...] туг доро жагсана. Социал[...] тээшэ арадуудай дабшалг[...] сэн түгэс хүдэлөөе зогсооно[...] дахаар хүсэн дэлхэй дээрэ [...]

Үбэлэй ногоон тэжээл

...лэн жэлэй саада тээ ян... хүйтэн үбэл дунда ногоо ...жа тугал, хурьгадаа тэ...гээ hаа, хөөрүү зантай за...уул хураhөөр лэ наада ха...ыгээ хатаха, этигэл муу... «тиимэ гү?» гэжэ ёгто... болохо байгаал hааб даа.

...мнай үнэн ёhодоо тии... харин үбэл дунда ду...торта таригдаhан шэниисэ, ... зунай урин дулаан ...дэ ургаhандал, бүтэсэ ... залуу малда эдюулхэдэ ... байдагынь мүнөө мал...ндэ мэдээжэ болонхой. ... үбэлэй сагта ургадаг эдэ ...нуудта хэнэй гараар бү... химиин холисо ами ... гээшэб? Заримашуулай ...ар **гидропон** болоно ааб ... Теэд аятай зохидхоноор ...даhан эдэ гидропонууд ... ямар заводто бэлэдхэгдэ...най республика руу эль... хаб гэhэн асуудалда нэн ... анхаралаа хандуулая. ...дажа бэлэн болоhон эдэ ...ууд хаанаhаашье эль...түй, харин манай рес... «Зооветснаб» конто...дэлмэрилэгшэдэй гараар ... бэлэн болгогдодог бай...

нуудые олохонь бэрхэтэй байhан. Дурсагдагша эдэ холисонуудые республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлээр дамжуулан абадаг, заримдаа мяха-консервын комбинадhаашье калийна селитрэ абадаг байнабди,—гэжэ тус конторын эрхилэгшэ нүхэр Безносиков хөөрэнэ.

Үүсхэл оролдолго ехэтэй тус конторын мэргэжэлтэд В. И. Шилкина Н. А. Астраханцева гэгшэд республикын колхоз, совхозуудта hайн шанартай холисо бүтээжэ, эльгээжэ байдагаараа олондо мэдээжэ болонхой юм.

Мүнөө эдэнэрэй бэлэдхэhэн хоёр мянгаhаа дээшэ саарhан туулмагтай холисонууд колхоз, совхозуудта эльгээгдэhэн байна.

— Багсалагдаhан нэгэ саарhан туулмаг соо хэды шэнээн үhанай бодосууд хэгдэнэ хаб?

— Нэгэ туулмагта тонно үhанда холигдохо химическэ бодосууд хэгдэдэг байна. Энээниие шадажа хэрэглэhэн ажахынууд витамин ехэтэй ногоон ургаса элбэгээр абажа, хурьга, тугалнуудта, шубуунай дальбараануудта үгэдэг юм. Энэ талаар Кабанскын совхозой шубуунай фермын хүдэлмэришэд эрхим амжалта туйладаг, холисонуудые ехээр абахые хүсэдэг болонхой, —гэжэ тус конторын хүдэлмэрилэгшэ В. Шилкина хэhэн ажалаараа омогорхоно.

Колхоз, совхозуудай агрономууд залуу малда үгэхөөр таригдаhан ургамалнуудтаа эдэ холисонуудые хэрэглэхэhээ гадна, хабар эртүүр теплицэ, парник соо hуулгагдаhан ургамалнуудтаа гидропоной холисо сүршэжэ, hайн ургаса абахые хүсэдэг болонхой. Эдэ үдэрнүүдтэ республикын ажахынууд тус контородо ерэжэ, саарhан туулмагхануудтай ургасын «хоол» ехээр абаашажа байнхай.

...ай үедэ гидропонно ар...ууу малаа эдеэлүүлхэ үүс...рон дотороо дэлгэрхэдэнь, ...мын «Зооветснаб» кон... хүдэлмэрилэгшэд журнал ...тэрэнэй рецепт абажа. ... тиимэ холисо бэлэдхээд, ...мын ажахынуудта эльгэ...hэн юм.

Манай конторын мэргэжэл... hураг суу дууламеа... ургамалда хэрэглэгдэхэ ...дые суглуулаад, тусхай ...нуудые бэлэдхэжэ эхилhэн ... Шухала хэрэгтэй бодо... калийна селитрэ, аммиа...суперфосфат гэдэг холисо...

Химиин эди шэдитэй ханилhан түрүү ажахынууд түүхэтэ долоон жэлэй зургаадахи жэлэй хабарай тарилгые түгэс бэлэдхэлтэй угтахын тула холо ойроhоо ерэhэн hайн hайхан үүсхэлнүүдые ажалдаа хэрэглэжэ, эрхим амжалта туйлахые хүсэнэ ха юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Зураг дээрэ: (зүүн гарhаа) Н. А. Астраханцева, В. И. Шилкина гэгшэд гидропонуудые багсалжа байна.

Мэргэжэл дээшэлүүлхэ комбинат

...бургааhаар, сэсэрлиг мо...ор набшаар баян, сэнгэлиг ...Зэдэ-Онгостойн оршондо об... хоорондын курсовой ком...рэшэлэн экономическа бү... бүхэсоюзна заочно hурал...иал эндэ байдаг.

...ажахын үйлэдбэридэ хүдэл...бэрилхы тушаалтан, мэргэ...дэхи саг зуурын курсада ...hэдынгөө мэргэжэл дээ... байдаг юм. Тус комбина...лсалай байшангууд хоёр ...да капитальна заhабарида ...нүүдэй hураха талада таа... зохид болгогдонхой: каби...тор шэнэ мебель, hуралса... хэрэгсэлнүүд табяатай. ...хар хамтын байра соошье ... hаруул сэбэр. hаяар 262 ...йха хамтын байрын томо ...дахань.

...—1963 онуудай hуралсалай ...0 хүн эндэ hураhан байна. ... колхозуудай түрүүлэгшэ...хозуудай директорнүүд, үй... управленинүүдэй инспек...шалшэд, агрономууд, мал ...ээ хүдэлэгшэд, тоо бүрид... экономистнууд болоно.

...ндо 2201 хүн hураhан, ...дэ 2380 хүн бэлдэгдэхэ ...ад, шэнэ жэлэй эхинhээ ...ь hуража гараад байна. ...өө бүридхэл дээрэ хүдэлдэг (бухгалтернууд, счетово...үн экономистнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхэ хэрэгтэ анхарал онсо хандуулагдана. Тоо бүридхэлые журнально-ордерой гуримаар эрхилдэг түрүү арга хэрэглэдэг болоhон хадань, энээндэ hургаха зорилготойгоор Буряадай АССР-эй, Шэтын областиин, мүн Хабаровска хизаарай совхозуудай главна бухгалтернуудай семинар үнгэргэгдөө.

Тэрэшэлэн манай комбинат Приморско хүдөө ажахын институдай, Алас-Дурнын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай (Хабаровск), Благовещенскиин хүдөө ажахын институдай дэргэдэ hуралсалай консультационно пунктнуудтай юм. Эдэмнай hураха дуратайшуулда нютаг дээрэнь туhаламжа үзүүлжэ байдаг.

Комбинадай хүтэлбэрилэгшэд КПСС-эй ЦК-гай февралиин, декабриин Пленумүүдэй тогтоолнуудай эрилтэтэй зохилдуулан, hуралсалайнгаа түсэбүүдые, курсын программануудые дахин хаража үзэhэн, зарим шухала хубилалта оруулhан зэргэтэй.

Манай комбинадта hурахаяа Зүүн Сибириин, Алас-Дурнын олон нютагуудhаа ерэдэг гээшэ. Тиимэ hэн туладань, холоhоо ерэhэн hурагшадые анхаралтайгаар угтан абаха, hайнаар байлгаха гэhэн оролдолго гаргагдана. hуралсалайнь забhарта hайнаар амаруулха, сүлөө сагыень хүхюу зугаатайгаар үнгэргэхэ хүдэлмэри ябуулагдана.

Суббото, амаралтын үдэрнүүдтэ коллективээрээ кино, театр харалга, промышленна предприятинуудаар аяншалга эмхидхэгдэнэ. Багшанаршье шэнэ шэнэ дүй дүршэл хэрэглэхэ, hурагшадта зааhан юумэеэ зохидоор ойлгуулхын тула оролдолго гаргадаг.

А. Дарханова.

„Буряад үнэн" газетэдэ бэшэhэнэй hүүлээр

...ШАДТА — АНХАРАЛ» ...тья толилогдожо, Чисаа...оздо малшадай культур...дэлай хэрэглэмжын ...дутамагаар хангагдажа ...тухай шүүмжэлэгдээ hэн.

...даhан совхозой парткомой ... нүхэр Ш. Гармажапов ...редакцида мэдээсэхэдээ, ... кино саг үргэлжэ ха... болохын тула нүүдэл тү... эрижэ, аймгүйсэдкомой ... таhагта болон үйлэдбэ...равленинин парткомой соёл ... таhагта нэгэнтэ бэшэ ...ье, ямаршье үрэ туйлажа ... тухайдаа бэшэнэ. Тэрэ...мнэлгын хүдэлмэри hай...а тушаа аймагай хүтэл...эмхинүүдтэ хандажа, бодото хэмжээ абхуулхын хойноhоо оролдожо байhан тухайдаа тэмдэглэбэ.

Иимэ ушарта газетын шүүмжэлэлдэ Хоринин аймгүйсэдкомой хайхарамжа ехэтэнгээр хандажа, чисаанынхидай эрилтые ойрын сагта хангаг лэ гэжэ дахинаа hануулмаар байна.

* * *

«ХААНА ДҮРСЭЕЭ БУУЛГУУЛХАБ» гэhэн бэшэг үнгэрhэн hара соо манай газетэдэ хэблэгдэжэ, Ивалга тосхондо гэрэл зурагаа абхуулха аргагүй тухай шүүмжэлээ hэн.

Энэ бэшэг тусгаар зүбшэн хэлсэгдэжэ, дурсагдаhан тосхондо тусхай фотографи нээгдэбэ гээд Ивалгын сомсоведэй гүйсэдкомhоо hаяхан харюусаба.

«Восточные саяны» колхоздо

АЛДАР НЭРЭНЬ ...УРХУУЛАГДАhААР

...гүт голой хоймор. Үргэн ... адиин тэнюун энэ ню...hуурижаhан «Восточные ...» колхозой малшад hү, мя... абахын түлөө улам ур...зориготойгоор ажаллана.

...на Шамбаловна Ардуева ...ингоо hаалиин фермэ дээ...өөр үнинэй. Олон жэлдэ ... олоhон дүй дүршэлынь ...энэ hаалишамнай март hа...и hааха түсэбөө үлүүлэн ...б. Гурбан hарын туршада ...бүриhөө 500 килограмм ...аад байна. Энэнь үдэр бү...7—8 литр hү үнеэн бүри...даhан болоно.

...ЗАТОРНУУД ХАБАРТАА

...колхозой хоёрдохи отделе...торно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтажа байна. Бүхы трактор болон бусад хүдөө ажахынь зэр зэмсэг шанар hайнтайгаар заhабарилагдаа.

Түнхэнэй профессионально-техническэ училищи дүүргэhэн залуу трактористнарта тэдэнэрэй жолоодохо хүлэгүүд гартань барюулагдаа.

hУРАГШАДАЙ ХҮСӨӨР

Толтойн дунда hургуулиин hурагшад түрэл колхозойнгоо хабарай тарилгада хаба соогоо бэлэдхэлсэнэ. Тэдэнэр 18 тонно үнэhэ, 23 тонно шубуунай аргал суглуулаад байна. Тэрэнээ өөhэдынгөө хүсөөр поли дээрэ гаргаха юм.

С. Ардуев.

ХОЛЫН ОТАРАНУУДТА ДУУНУУД ЗЭДЭЛНЭ

Малшадай байрладаг Сонгино гэжэ газар «Родина» колхозой түбhөө аяар жара гаран модоной оршондо—сагаан мүнгэн туулгата Саяан уулын хормойдо байдаг юм. Тэрээндэ хүрэтэр тэргэ морёоршье, машинааршье хүрэхын аргагүй, хүhээ шулуун хабсагайнууд хүнэй зам хаадаг. Харин гансал хазаар морёор тиишэ ябадаг заншалтай юм.

hаяхан тэрэ Сонгинодо юрэ бусын концерт болобо. Үбгэн, залуугүй суглараад hууhан малшадай урда РСФСР-эй габьяата артист Цырен Лопсанович Хоборковой торгон дэгэлээ намилзуулhаар гаража ерэхэдэнь, Улаан-Үдын ямаршье театр соохиhоо дутуугүй альга ташалган удаан замхаагүй. Буряад арадай дуунуудые, илангаяа Захаамин болон Түнхэнэй аялгануудые татахадань, сугларагшад тэсэнгүй, hүүл багтань адли дуулалсан hуугаа бшуу.

Энэ дуушанай Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай холо дүтын отара, гүүртэнүүдээр ябахада, малшадай үнэн зүрхэнhөө баясан, халуунаар угтаhаниинь гайхалгүй. Яахадааб гэхэдэ, Ц. Хоборков hаалишад, хонишод, механизаторнуудай габьяата ажалые магтаhан, замай залууршадые суурхуулhан шэнэ шэнэ дуунуудые сээжэлдэн, зарим ушарта өөрөөшье зохёогоод, арад зонойнгоо үмэнэ дуулажал ябадаг шуу. Энэнь тон hайшаалтай.

«Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделенидэ Мария Ринчинова гэжэ залуу hаалишан эршэмтэ ажалаараа үнинэй суурхадаг юм. Энэ hураг суу соносходоо, Цырен Лопсанович тэрээндэ ошожо уулзаад, hүн далай долгисуулагшад тухай, Мария Ринчинова тухай шэнэ дуу зохёогоод, колхозниг уудта хангюурдажа үгөө. Хэды ехэ баяр, хүхилгэн болооб!

hара шахуу сагай туршада Зэдын үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудта 53 лекци-концерт харуулhан байна.

—Холын малшадай дуулаhан дуугымнай халуунаар угтахадань, эгээл дээдэ шагналда хүртэhэн мэтэ болоноб,—гэжэ Цырен Лопсанович сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэнэ.

РСФСР-эй габьяата артист Ц. Хоборковтой хамта хүгжэмшэ Цыбикжап Батуев ябалсажа буряад хүгжэм тухай лекци-концертынь амжалтые арьбадхалсаа.

Ц. Батуев.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

МАШИНАНУУД ОЛОН БОЛОО

БУДАПЕШТ, (АПН-эй корр.). Венгриин кооперативууд болон гүрэнэй ажахынуудта хабарай тарилгын хүдэлмэри эхилээ. Энэ жэлэй хабар тракторнууд болон бусад машинанууд урда урданайхиhаа олоор поли дээрэ гараба.

Хүдөө ажахын техникын ехэнхи хубинь Венгридэ хилын саанаhаа, гол түлэб Советскэ Союзhаа ерэдэг. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ совет ханинарынь Венгридэ элдэб ажал бүтээхэ 3 мянган тракторнуудые, «ДТ-54», «С-100» гэжэ хэдэн зуугаад тракторнуудые, «СК-4» гэжэ 1200 комбайн ба силосэй 500 комбайнуудые эльгээхэ юм. Советскэ Союз мүн лэ 150 бульдозер, 100 скреперн үүдые эльгээхэ байна.

«ЕВЫН» ДҮҮ

ВАРШАВА. (АПН-эй корр). Краковта оршодог ядерна физикын институдта туршалгын ядерна реакторай проект зохёон табигдажа дүүрэбэ. Шэнэ проект Польшын эрдэмтэд болон инженернүүдэй хүсөөр бэлэдхэгдээ.

Краковска ядерна реактор Варшавада байдаг «Ева» реактортал адли хүсэтэй байха юм. «Ева» реактор байгуулхада хабаадалсаhан совет мэргэжэлтэд шэнэ реакторай проектдэ hайн сэгнэлтэ үгөө. Краковта бүтээгдэхэ «Евын» дүүдэ хэрэгтэй болохо тухеэрэлгын ехэнхи хуби Польшын Арадай Республикада бүтээгдэхэ байна.

ЛЕОШ ЯНАЧЕГАЙ 110 ЖЭЛЭЙ ОЙ

ПРАГА. (АПН-Прагопрессэй корр.). Гайхамшагта чех композитор Леош Яначегай түрэhөөр 110 жэлэй ой энэ жэлдэ гүйсэхэнь.

Элитэ ехэ хүгжэмшын ойн баярта зорюулан Чехословакиин радио хадаа тэрэнэй зохёолнуудhаа бүридэhэн хэдэн олон дамжуулгануудые бэлэдхэжэ байнхай. «Мораван» гэжэ академическэ вокальна коллективэй гүйсэдхэлгэ доро эрэшүүлэй хоорой дуулаха дуунууд бэшэгдэжэ абтаа. Яначегай «По заросшей тропинке», «Секстет», «Юность», «Во мгле» гэhэн зохёолнууд, хоёр струнна квартет дамжуулагдахаар бэлэн болгогдонхой. hаяын сагта хүгжэмдэ дуратай Чехословакиин хүнүүд тэрэнэй зохёоhон «Дунай» гэжэ симфоническа поэмэ, мүн «hураггүйгөөр үгы бологшын блокнот» гэhэн дуунай цикл шагнаха юм.

ДУУН БА МАЧЕТЕ

ГАВАНА. (АПН-эй корр.). hаяшаг Гаванада «искусствын инструкторнуудай» hургуулиин хүгжэмэй таhагые олон хүбүүд, басагад дүүргэбэ. Энэ hургуули дүүргэгшэд мэргэжэлтэ артистнууд боложо хүдэлхэ бэшэ юм. Тэдэнэй зорилго юуб гэхэдэ, мүнөө бүхы Куба дотор бии боложо байhан уран hайханай самодеятельностиин бүлгэмүүдые толгойлхо байна.

Энэ hургуули дүүргэгшэдэй зариманиинь Ориенте — Кубын хубисхалай гуламта бологшо провинци ажаллахаяа эльгээгдэбэ. Мүнөө Кубада «сафры»—саахарай улhа хуряаха хүдэлмэри түлэг дундаа. «Искусствын инструкторнууд» эдэ үдэрнүүдтэ бултантай хамта поли дээрэ хүдэлхэ гэжэ шиидэнхэй. Тэдэнэр үдэшэндөө «мачетерос» — улhа сабшагшадай амаралтаяа эмхидхэхэдэнь туhалдаг, таряашадай үмэнэ дуу хүгжэм гүйсэдхэдэг, харин үдэрынь гартаа мачете бараад, саахарай улhа хадахаяа гарадаг байна.

ИОАХИМ ЭЛҮҮР МЭНДЭ ЯБАХАЛ

БЕРЛИН. (АПН-эй корр.). ГДР-эй газар дээрэ байрлаhан советскэ сэрэгэй частиин ашаанай машинын жолоошон үдэшэ орой болоhон хойно баазаяа бусажа ябаба. Бернау—Цеперник гэжэ харгыгаар ябажа ябатараа, жолоошон харгын хажуу таладань хэбтэжэ байhан үхибүүе обёороо hэн. Энэмнай автомашинада дайруулаад оборготошоhон 8 наhатай Иоахим Бер байба. Жолоошон аюулда дайрагдаhан энэ хүбүүхэниие сэрэгэй госпитальдо асараа. Совет хирург Мирошниченко Иоахимда дары операци хээ.

Тиигэжэ немец үхибүүнэй ами наhанай түлөө шанга тэмсэл эхилээ hэн. Совет врачнууд үдэр hүнигүй тэрэ үхибүүе hахижа байгаа. 35 үдэр соо Иоахим мэдээ ороогүй. Оройдоол 50-дахи үдэртөө энэ хүбүүн дуугаржа эхилээ. Мүнөө Иоахимай бэень hайн. Тэрэ элүүр мэндэ ябахал.

Решицкэ металлургическа комбинат—Румыниин Арадай Республикын хара металлургиин болон машина бүтээлгын промышленностиин томо предприяти болоно. Энэ предприяти hүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехээр ургадхагдаа. Тэрэниие шэнэдхэн hэльбэжэ нарижуулан hайжаруулжа хэрэгтэ арадай - демократическа гүрэн ехэ мүнгэ зөөри hомолhон байна. Ашаглалгада үгтэhэн шэнэ домнонуудынь хуушанай Румыниин бүхы металлургическа промышленностиин үгэдэгhөө ехэ шэрэм жэл бүри хайлуулжа гаргана. Зураг дээрэ: 1-дэхи домнын металлургнууд.

ТАСС-ай фото.

Хилын саанаhаа

Вальтер Ульбрихт уулзалга хэбэ

БЕРЛИН, апрелиин 9. (ТАСС). СССР-эй Оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Р. Я. Малиновскиитай, тэрэнэй толгойлдог советскэ сэрэгэй делегациин гэшүүдтэй СЕПГ-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ГДР-эй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Вальтер Ульбрихт мүнөөдэр уулзаа. СЕПГ-эй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн Э. Хонеккер, ГДР-эй Национальна оборонын министр армиин генерал Г. Гофман, СССР-hээ ГДР-тэ байдаг элшэн сайд П. А. Абрасимов, Германидахи совет бүлэг сэрэгүүдэй главна командалагша армиин генерал И. И. Якубовский Видершенхаузендэ болоhон уулзалга дээрэ байлсаа.

Тулси ГИРИ:

Үрэ ехэтэй туhаламжын түлөө СССР-тэ бидэнэр баясхалан хүргэнэбди

КАТМАНДУ, апрелиин 9. (ТАСС). Советско-непальска хамтын коммюникедэ 1963 оной октябриин 25-да гар табигдаа hэн. Тэрэнэй ёhоор үшөө хоёр хэлсээндэ эндэ гар табигдаба. Эдэ хэлсээнүүдэй ёhоор «Восток-Запад» гэжэ түмэр замай 125 километр утатай участогые, Бирганджда хүдөө ажахын юрын багажа зэбсэгүүдые бүтээхэ завод барилгадань Советскэ Союз түлөөhэгүй туhаламжа үзүүлхэ юм.

Эдэ хоёр проектнүүдые зохёохо тухай Непалай гүйлтэдэ иимэ түргэн харюу үгэhэнэйнь түлөө гар табилгын ёhолол дээрэ үгэ хэлэхэдээ, д-р Тулси Гири СССР-эй правительствада баясхалан хүргөө.

Эдэ хэлсээнүүдтэ гар табилга Непалда ехэ удха шанартай гээд Тулси Гири ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Үрэ ехэтэй туhаламжа үзүүлhэнэйнь түлөө Советскэ Союзда бидэнэр тон ехэ баясхалан хүргэнэбди. Эдэ хэлсээнүүд совет болон непал арадуудай хоорондохи холбоо бэхижүүлгэдэ баhа нэгэ туhа нэмэри болоно. Советскэ Союзай hайн сэдьхэлэй туhаламжые Непал хэзээдэшье мартахагүй гээд тэрэ хэлээ.

Финляндиин компартиин ЦК-гай политбюрогой мэдүүлгэ

ХЕЛЬСИНКИ, апрелиин 9. (ТАСС). Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудаар КПФ-гэй баримталдаг хараа бодол тухай мэдээсэлые хэблэлдэ толилхын тулада демократическа пресс-бюро (ДПБ) дамжуулhан байна.

Мэдээсэл соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Элитээр үзэл буляалдаае болюулха тухай, дэлхэйн коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые hэргээхэ тухай олон аха дүү партинуудай дурадхалнуудые Хитадай коммунис партиин хүтэлбэри зүбшөөгөөгүй. Тэрээнhээ уламжалан, уласхоорондын коммунис болон хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ тохёолдоhон оршон байдалые Финляндиин коммунис партиин ЦК-гай политбюро өөрынгөө заседани дээрэ апрелиин 8-да хаража үзэhэн байна. Центральна Комитедээр түлөөлэгдэhэн политбюро хадаа Центральна Комитедэй пленумэй 1964 оной февралиин 22—23-да баталан абаhан резолюциие толилхо гэжэ шиидхээ.

1957 болон 1960 онуудай уласхоорондын зүблөөнүүдэй нэгэн hаналтайгаар баталан абаhан шиидхэбэринүүдые зүбшөөдэггүй Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолые парти оло дахин хаража үзэхэ ушартай болодог байгаа гээд КПФ-гэй Центральна Комитедэй пленум дээрэ политбюрогой хэhэн элидхэл соо, мүн эндэ хэлэгдэhэн үгэнүүд соо тэмдэглэгдэhэн байна гэжэ резолюци соо хэлэгдэнэ. Бусад олон коммунис партинуудта хитад хүтэлбэрилэгшэд халдан ородог юм. Тиимэhээ эдэ партинуудшье гараhан арсалдаае хаража үзөөд, тэдэниие зайсуулха зорилгоор уласхоорондын зүблөө зарлаха тухай дурадхалые дэмжэhэн байна. Иимэ зүблөө hаяаршье бэшэ hаа, хожомоо зарлаха шухала болохо гэжэ КПФ-гэй ЦК-гай политбюро бүри үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь hарада тоолодог байhан юм. Гэбэшье иимэ зүблөө зарлаха гээшэ яаралтай зорилго болоно гэжэ тиихэ үедэ политбюро тоолодоггүй байгаа.

Коммунис партинууд болон уласхоорондын демократическа организацинуудые эмхи гуримаа алдан можо болохыень хитад хүтэлбэрилэгшэд мүнөөшье үедэ тухиржал байhаар. Энээнтэй дашарамдуулан, уласхоорондын коммунис хүдэлөөндэ hандаргахы ябуулга хэхэ гэhэн энэ политикые хэрэгсээнгүй гаража болохогүй гээд Финляндиин коммунис партиин центральна комитет тоолоно. Коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлдэ тохёолдожо байhан гай түбэгые зайсуулхын тулада, марксистско-ленинскэ гол ёhонуудые хамгаалха эрид шууд тэмсэл хэхын тулада мүнөө хүсэ шадалаа зорюулха шухала болоод байна. Тиимэhээ коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөө үнгэргэхэ гээшэ мүнөө шухала болоо. Зүблөөн хадаа социализмын болон национальна эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлдэ коммунис хүдэлөөнэй хүсэнүүдые элсүүлэн эмхидхэхэ, тэрэшэлэн уласхоорондын оршондо hүүлэй үедэ болоhон хубилалтануудта сэгнэлтэ үгэхэ ёhотой. Центральна Комитет хадаа иимэ зүблөө үнгэргэхэ тухай hанал бодолые дэмжэнэ, марксистско-ленинскэ үзэл бодолой илалтын, коммунис хүдэлөөнэй бата нэгэдэлэй түлөө тэмсэхэ зорилгоор энээнтэй холбоотой шухала хэмжээнүүдые абахыень политбюродо даалгана гээд резолюци соо онсолон тэмдэглэгдэhэн байна.

Түрүүшын коксохимическэ завод

КАИР, апрелиин 9. (ТАСС-ай корреспондент С. Соловьев иигэжэ дамжуулна: Каир шадарай Хелуан городтохи коксохимическэ заводто үсэгэлдэр түрүүшын кокс абтаа. Тиигэжэ Советскэ Союзай туhаламжаар Египедтэ баригдаhан баhа нэгэ томо предприяти ашаглалгада үгтөө. Хелуанска коксохимическэ завод хадаа бүхы Араб Зүүн зүгтэхи түрүүшын иимэ түхэлэй предприяти болоно. Мүнөө хүрэтэр Египет коксые ондоо оронуудhаа худалдажа абаха баатай болодог hэн. Мүнөө ОАР-ай металлургическа промышленностиин хэрэглэмжэ орон дотороо гаргагдаhан коксоор хангагдадаг болохо байна.

Шэнэ завод тон томо юм. Табан гол, хэдэн хамhабариин цехүүдтэй. Эдэнь жэлэй турша соо 300 мянга гаран тонно кокс, тэрэшэлэн бусад ехэ хэмжээнэй, тэрэ тоодо 5000 тонно сульфат-аммони, фенол, азодой кислота болон бусад шухала зүйлнүүдые гаргаха байна.

135 тонно шэгнүүртэй тон томо машинануудhаа, орёо нарин хиналга-хэмжэлгын аппаратурануудhаа эхилээд, hүүлшын шурэб хүрэтэрөө шэнэ предприятиин бүхы түхеэрэлгэ Советскэ Союзhаа абтанхай. Эдэ бүгэдэ Египедтэ хүнгэлэлтэтэйгөөр, зээлеэр үгтэhэн байха юм.

Шэнэ предприятиин баригдажа байха үедэ 70 араб инженер, технигүүд, хүдэлмэришэд коксохимическэ заводуудта хүдэлжэ, дүршэлтэй болохын тулада Советскэ Союз ошоhон байгаа. Тэдэнэр мүнөө цехүүдэй болон участогуудай начальнигуудаар, мастернуудаар томилогдоhон байна. ОАР-ай коксохимическэ промышленностиин түрүүшын предприятиие барижа, ашаглалгада үгэхэ хэрэгтэ мүн лэ эды шэнээн тоотой совет мэргэжэлтэд хабаадаhан байха юм. Ашаглалгада үгтэхын урда тээхи hүүлшын үдэрнүүдтэ совет болон араб мэргэжэлтэд заводhоо сүүдхыншье турша соо гаража ошонгүй байгаа. Тиигэжэ тэдэнэй шэн зоригто ажал түрүүшын үрэ дүнгүүдые үгэбэ. Египедэй улам ургажа байгаа металлургида тон шухала болодог түрүүшын хэдэн зуун тонно кокс абтаа.

ЙАР-ай президент Каир ерэбэ

КАИР, апрелиин 9. (ТАСС). Йеменэй Арабуудай Республикын президент Абдалла ас-Саляль Болгариин Арадай Республикада албанай хэрэгээр аяншалhанайнгаа hүүлээр, мүнөөдэр Каир ерэбэ.

Партизануудай тэмсэл

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 9. (ТАСС). Сайгонhоо урагшаа 24 километртэ байдаг правительственна сэрэгүүдэй hуралсалай лагериие Урда Вьетнамай партизанууд үсэгэлдэр бута сохёо гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент мэдээсэнэ. Лагериин гарнизон ехэ хохидолдо ороо: 28 хүн алуулаа, 36 хүн шархатаа, 37 хүн hураггүйгөөр үгы болоо. Нилээд олон тоотой буу зэбсэг партизануудай гарта ороhон байна.

Бирмэдэ худалдаа наймаан гүрэнэй мэдэлдэ абтана

РАНГУН, апрелиин 9. (ТАСС). Бүхы оптово складуудые томо магазинуудые болон универмагуудые Бирмын Революционно совет бүхы орон дотороо мүнөөдэр гүрэнэй мэдэлдэ абаа.

Гүрэнэй радио иигэжэ соносхоо. Промышленностиин, шахтын болон ажалай министр Тан Сеин түрүүтэй тусхай комитет орон дотор байгуулагдаа. Тус комитет хадаа гүрэнэй мэдэлдэ абтаhан магазинуудай сангыень түлэхэ, мүн эдэ магазинуудые хүтэлбэрилхэ асуудалнуудые эрхилхэ юм.

США-гай гүрэнэй секретариин хэлэhэн үгэ

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 8. ТАСС-ай корреспондент Г. Васильев иигэжэ дамжуулна:

Үсэгэлдэр Нью-Йоркдо гадаадын хэблэлэй клуб соо болоhон ойн баярай сайлалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, США-гай гүрэнэй секретарь Дин Раск болбол дотоодын горитой зүрилдөөнүүдтэ нэрбэгдэhэн НАТО-гой сэрэгэй бүлэглэлые hайрхалгада үгынгөө ехэнхи хуби зорюулhан байна.

НАТО-е энэ хэбээрнь байлгахын, бэхижүүлхын тула хүсэлэл оролдолгоёо гаргахыень Баруун Европын оронуудые США-гай гүрэнэй секретарь уряалаа. Ядерна буу зэбсэг тээшэ дуггашажа байhан Баруун Германиин үhөө мэеэгээ абахые хүсэгшэдые hархайлгаад, Раск НАТО-гой олон талын ядерна флот яаралтайгаар байгуулхые дахин уряалба.

Урда Вьетнамда США-гай хэжэ байhан ээрхэг түримхэй ябуулгые болон Кубада экономическа блокада хэхэ гэhэн политикые дэмжэхыень Баруун Европодохи ханинараа Раск уряалhан байна.

Газарай хүдэлөөнэй хохидол—500 миллион доллар

ВАШИНГТОН, апрелиин 8. (ТАСС). США-гай президент Джонсон үсэгэлдэр декредтэ гараа табиhан байна. Энэ декредэй ёhоор Аляскада болоhон газарай хүдэлөөнэй хойшолонгуудые усадхахын тулада туhалха зорилгоор федеральна засагаархид 50 миллион доллар мүнгэ таhалха ёhотой болонхой.

Аляскада болоhон газарай хүдэлөөнэй бүхы хохидолынь 500 миллион үлүүтэй доллар болоно.

ЮРӨӨЛ

Амараг хоёр инагай
Айл боложо түбхинэхэдэ,
Үглөө бүри үбгэд юрөөлөө хэлэхэл.
Үдэшэ бүри хүгшэд үльгэрөө хөөрэхэл.
Үглөө бүри юрөөлэй һайниие дуулахал
Үдэшэ бүри үльгэрэй һайханиис шагнахал.
Үглөө бүри наранай гарахые харахал,
Үдэр бүри ажалай амжалта туйлахал.
Байһан газартань булаг уһан бурьялхал,
Бууһан газартань бууяса ногоон ургахал.
Түрэһэн нютагтань түрэ найр эхилхэл,
Түбхинэһэн газартань тариан далай долгилхол.
Нарьяһан газартань наадан зугаа зэдэлхэл,
Нааршааһан газартань хүхы шубуун донгодохол.
Ажаллаһан газартань ударник болон тодорхол,
Амжалта туйлан коммунизмын шарай харахал.

Юрий САМОЦЫРЕНОВ

Бэрхэ даа, бэримнай
*
Буурал төөбиин баяр
*
Халуун ороной ургамал— Кабанскда
*
Совет ороной һүлдэ
*
Тибаас, голёог
*
Шог, таабари

ЗУУН НАҺАТЫН ЖАРГА[Л]

...1861 он. Энэ үедэ Россин хүдэлмэришэд, таряашад хатуу шанга дарлалта доро зобожо тулижа байһан. Мүн тэрэ үедэ гүрэнэй гэмтэдэй түмэр гэнжэтэй хойно хойноһоо һубарилдан ерэжэл байһан, шэ̄гүүн уларилта Сибириин нэгэ муухан һууринда нэгэ басагахан гараа бэлэй. Абань наймааша баяшуулай ашаае Эрхүүһээ Шэтэ хүрэтэр шэрэжэ, наһаяа хонжоһон байгаа. Тэрэ басагаханиинь багаһаа хойшо дорюухан, нюурмагай һэн гэхэ. Балшар байхаһаа хойшо эжыдээ туһалһаар томо боложо, Федосья Дмитриевна Капорская гээд нютагтаа алдаршаһан.

Федосья Дмитриевна мүнөө 103 наһатай болонхой, 10 үхибүүдые хүмүүжүүлжэ табяад байнхай. Эгээ отхон басаган Ефросинья Семеновна 55-тай байхадань гаража, мүнөө 48 хүрөөд, долоон үхибүүдые хүн болгожо табяа.

Энэ үндэр наһатай хүгшэн нооһо жэбжытэр ээрэжэ, гэртэхиндээ шадаха зэргээрээ туһалжа, шорой шохойгоо хамажа, аяга шанагаяа угаалсажа байдаг. Ажал дээрэ хатуужаһан энэ хүгшэн миин һуужа шаданагүй. Үхибүүдынь, аша гушанарынь (хамтадаа 70 гаран хүн) «ажал бү хыт, амарха сагтнай ерээл» гээд хоридог юм.

Революциин урда тээ зобохын ехээр зобоһон, үе мэсын[...] тар баяшуулда хүдэлһэн [...] нэр Агууехэ Октябриин [...] һаар 50 шахуу жэлэй [...] жаргал гээшые бодото[...] «Хүл дээрээ ябажа эх[...] хойшо гэхээр революциин [...] гэгээ нара харангүй ажал[...] Амарха гээшые мэдэхэшье[...] хуу байгааб даа. Совет[...] үеын мандан ерэхэдэ од[...] дын жаргал үзөөб, үзэжэ[...] наб. Хүн зоной байра бай[...] ухаа заяанда орошогүй[...] жарна гээшэб. Бишье 10[...] шоод, баһал совет һайх[...] нүүдтэй адлил жаргажа [...] Заахан үбшэлхэ, халуу[...] доктор ерээд аргалжарх[...] бүхэндэ сэнгүү һайхан [...] байһан газар нютагаа, [...] бэрхэ хүн зоноо ходо х[...] ёһотой жаргал гээшые [...] зоной өөһэдөө бии болго[...] даха байһаниие ходол [...] сэдьхэлээ ханажа, хүхижэ[...] жа байха хүсэлтэйб» гэ[...] досья Дмитриевна сэдьхэ[...] нангяар хөөрэнэ. ЗУРАГ [...] Федосья Дмитриевна Иго[...] гуша хүбүүнтэеэ.

Д. Чи[...]

ВАЛЕНТИНА

Һайн хүн тухай домог

ЭРДЭНИ ВОРОНЕЖ городто сэрэгэй уялгата албаяа дүүргэжэ байгаа һэн. Тиихэдээ ород басаган Валентинатай танилсаад, сүлөө сагтаа ходо уулзадаг болобо. Тиигэһээр тэдэнэр бэе бэедээ инаглан дурлалсажа, уданшьегүй гэр бүлэ айл болоо бэлэй.

Солдат Эрдэниин албанай болзоршье түгэсэбэ. Нютагаа бусаха сагайнтаа ерэхэдэ, тэрэ инаг нүхэртөө суг ябалсахыень хүсэһэн хаш. Иигэжэл эдэ һая гэрлэһэн залуухан хоёр холын аян замда мордолой. Түргэн поездын купе соо һуугаад ябахадаа, Валентинын һанаанда элдэб бодолнууд түрэнэ.

— Би, юрэдөө, иихэдээ хайшаа ошожо ябана гээшэбиб? Намайе ямараар тэндэ угтахаб, гэртэхиниинь богоһоёо алхуулха юумэ гү?—гэһэн асуудал гэнтэ өөрэһөө һураад абана.

Тиигэжэ ябатараа түрэл нютагынь, эдир багадань үзэгдэһэн онсо ушаралнууд эли тодоор толгойдонь ороно. Минии ошохо газар хайшаа байгаа юумэ ааб гэһэн бодол баһа сэдьхэлыень эзэлнэ. Түрэл Буряад орон тухайгаа, нуурнуудаар баян Яруунa нютаг тухайгаа Эрдэниин ходол хөөрэдэг, магтадагые һанахадаа, сэдьхэл бодолынь сэхэлдинэ.

Улаан-Үдэ хүрэжэ, ойро зуура тогтод гээд, баһал саашаа дабшалган. Абтобус сооһоо Байгалай үмэнэхи үзэсхэлэн һайхан байгаалиие одоол бодото дээрэнь хаража ханаба. Зүгөөр тосхон һууринуудай тон үсөөн үзэгдэдэг байһан ушар бага зэргэ гайхуулаа һэн. Холын харгы залуу басагые аяшаруулжа, ургэһэ нойроор дарана. Эрдэни түрэл нютагаа хүрүүтэй ябатараа, нүхэрөө һэрюулнэ. «Зай, яахаб, болохол юумэнь болоно бэзэ» гээд, Валя эрид зоригжоно.

Гэртэхэниинь тэдэниие унинэйл хүлеэнхэй байгаа. «Ябахамнай» гэһэн богонихон телеграмма абаад, тухайлһан байгаа.

Айлшан бууһан хоёрые ехэ хүндэтэйгөөр, хүхюун зугаатайгаар угтаба. Амаршалга, таалалдаан, тэбэрэлдээншье захагүй. Валентинын сэдьхэл тэгшэржэ, баяр баясхалангаар дэлбэрбэ...

ҮДЭРНҮҮД УДАА дараалан үнгэржэ, залуу айлшье түбхинэбэ. Валентина шэнэ газартаа улам дадажа, эндэхи байдалые һонирхон, шэртэн ажаглана. Тиигэһээршье Валентинада миин, ажалгүй һуухань аягүй болоод, «нэгэ ажалтай болохо байна» гэһэн бодол толгойень эзэлнэ. Тиигээдшье совхоздо ажал хүдэлмэри барагдашагүй, хүдэлмэришэ хүнэй гар дуталдана хэбэртэй. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд нэгэшье хүнэй нэмэжэ ерэхэдэнь, баярладаг, бахархадаг юм. Аяар Воронежһоо ерэһэн тэрэ басаган уданшьегүй ажал хүдэлмэридэ нэтэрүү бушуу, бэрхэ байһанаа харуулаа.

— Яаһан бэрхэ басаган гээшэб? Али түрүүшэгээр лэ иигэжэ байна гү, саашаа һонёо буурашаха ха гү? — гэлдэжэ байгаад нютагайхид хөөрэлдэдэг һэн.

Валентина үнэхөөрөөшье ажалша бэрхэ, үнэн зүрхэнһөө хүдэлдэг басаган байшоо. Тэрэниинь мэдэхэдээ, совхозой хүтэлбэрилэгшэд хонишодой бригадада хүдэлхые дурадхаа һэн. Харин хонин гээшые урдань харaашьегүй тооной хүн аад, «хүдэлхэл гүбии» гэжэ тиихэдэ хэлэһэн юм. Валентина Ивановна Дашиева иигэжэ хонишон болоһоор эгсэ табан жэлые бараба. Түрүүшын хоёр жэлдэ эрьенүүдые харюулаа. Тиихэдээ «алтан гартайл» басаган даа, ёһоор лэ бэрхэ малшан болохо хүн гэжэ сугтаа хүдэлдэг нүхэдынь Валентина Ивановнае магтадаг бэлэй.

Нэгэтэ совхозой директорэй кабинет дотор хүтэлбэрилхы тушаалтад суглараад, хонидой түрэхэ халуун хаһа тухай ехэ хөөрэлдөөн боложо байба. Эхэ хонидой отарануудта һайн хүнүүдые табиха шухала гэлдэнэ. Тэрэ үеэр директор Валентина Ивановнагай нэрые дурдаба.

— Шадахал байха, бэрхэл хүн гээшэ, — гээд, парткомой секретарь даган дэмжэнэ.

Тэрэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр Валентина Ивановна түрэхэ хонидые тушаажа абаба. Эхэ хонидой харууһан эрье хаража ябаһанһаа нилээд ехэ байһаниинь элитэ. Хони хайшан гэжэ түрүүлхэб, хурьгадые яажа тулжөөхэб гэһэн бодолнуудай түрэбэшье, залуу эхэнэр тэдээнһээ тунхарингүй, үнэнхэ зүрхэнһөө оролдон хүдэлбэ. «Яагаашье хадаа хоёр жэл хони харууһалжа, яһала мэргэжээ ха юм биб» гэжэ сэдьхэлээ тэгшэлнэ.

БИ ҺАЯХАН Яруунын совхозоор ябахадаа, совхозой директор Буда Дабаевичһаа шэнэ хурьгадай хэр зэргээр абтажа байһан тухай асуугаа бэлэйб. Тиихэдэм, түрүү хонишон Дашиевае омогорхон магтаа һэн.

— Валентина Ивановнада заабол хүрэгты. Ёһоор бэрхэ эхэнэр. Мүнөө 600 шахуу хурьга абанхай. Нэгэшье толгой гарзалуулаагүй. Хонидойнь түрэлгэ хоржо байна хаш, — гэжэ нүхэр Ангархаев хөөрөө һэн.

...Хоёр гартаа хүнэгүүдые бариһан нэгэ эхэнэр хашаа сооһоо гаража ерэбэ. Энэл даа, үнөөхи алтан гартa эхэнэрнай!

— Хэр байнат?

— Даб дээрэ гэмгүй даа, һайнуудби.

Үнэхөөрөөшье, эндэхинэй ажал хэрэгынь һайн. 670 эхэ хониһоо 600 гаран хурьган абтанхай. Нэгэшье түл гарзалаагүй. Хаамагуудаар хэһэн хэдэн арбаад таһалга соогуур хүн сагаахан, өөдэргэ сула хурьгад дэбхэрэлдэн, собхоролдон гүйлдэнэ. Эндэ хурьгадые бүлэг бүлэгөөрнь байлгажа түлжөөнэ. Тэдэнэй эдихэ тэжээлшье элбэг. Набша намаатай һайхан үбһэн, шэлбүүһэн, концентрат, дабһан, мел, бүлеэн уһан таһалгануул соонь бии. Байраньшье һарууl, дулаан, шииг нойтогүй — саб гэмэ. Харууһан гээшэ одоол ёһотоор табигданхай.

— Нёдондо 100 эхэ хониин бүриһөө 70-аад хурьга абаа һэмди. Мүнөө жэлдэ 100-һаа 100-е ябашье абаха байхабди. Хонидоо өөһэдөө искусственна аргаар урэжүүлээ һэмди. Хонидой түрэлгэн барагдаха тээшээ боложо байна, — гээд, Валентина Ивановна зугаална.

100-һаа зууе абахабди гэһэн үгэмнай нэтэрүү ажалай үрэ гээшэ ааб даа. Хониной түрэлгын түлэг үедэ хашаа сооһоо гарангүй шахуу, үдэр һүниие илгангүй малаа харууһална. Нарай хурьгадые хараха, хүхүүлхэ, эдеэлүүлхэ хэрэгтэ али зэргын шадабари хэрэгтэй гээшэб? Эдэ бүгэдые аяар холын Воронеж хотоһоо ерэһэн басаган бүрин шудалаа бшуу.

— Би эндэ гансааран хүдэлнэ бэшэ ха юм биб даа. Сүүдхэ бүри 35—40, заримдаа 50 хурьгадай адхаржа байхада, эдэ нүхэдэй үгы һаа, ядалдахал һэм,—гээд тэндэ байһан хоёр басагад тээшэ заана.

ИИГЭЖЭ СОВХОЗОЙ хонишодой бүлэдэ орожо, ажалай амжалта түйлажа, сууда гараһан эхэнэрһээ:

— Иимэ холо газар хүрэжэ ерэһэндээ гэмшэнэгүй гүт? — гээд асуухада:

— Үгы бэд даа. Ёһоор лэ һайн зонтой нютаг. Түрхэмүүдтээ айлшалаад ерэхэ дуран хүрэдэг. Гэбэшье сүлөөгүй байгдана, ажал хүдэлмэри ехэ. Тиигээдшье үхибүүднай арай баганууд. Хожомоо нэгэ арга олдоно бэзэ, — гэбэ.

Д. УРБАЗАЕВ.

Эдир залуугай түгэлдэр хүсэ[...]

Хүдэлмэришэн колхозник эхэнэр хоёрой скульптура хэн мэдэхэгүй хаб. Балта хадуур хоёрые гартаа бариһан, ямаршье юумэндэ тогтохо торохоор бэшээр урагшаа зоринхой хоёр хүнэй дүрые—манай ороной эмблемые бүхы дэлхэйн хүн зон мэдэхэ болонги ёһотой.

Энэ гайхамшаг зохёолой авторыешье—Вера Игнатьевна Мухинае мүн лэ мэдэхэгүй хүн үгы бэзэ даа. Тиин социалис түрүүшын ороной эмблемэ болоһон энэ зохёолой намтар үсөөн үгөөр дурдая.

Бүри 1855 ондо Лондоной выставкэ хаража ерэһэн В. Стасовай голхорон голоһон статьяһаа эхилээд, Бүхэдэлхэйн выставкэнүүдтэ ородой таһагай экспозициин ядуу тулюур байһан тухай оло дахин хэлэгдэдэг байһан. Энээнһээ хойшо 1900 ондо болоһон Парижай выставкэдэ Росси соёл гэгээрэлэй, промышленность, транспортын талаар туйлалтануудые яһала амжалтатайгаар харуулһан гэхэ. Энэнь хаанта Россин хабаадаһан һүүлшын выставкэ болоо һэн ха даа.

Тэрээнһээ хойшо болоһон выставкэнүүдтэ социалис революциин илан мандаһан оронииe хабаадуулдаггүй байһан юм. 1937 ондо Париждахи бүхэдэлхэйн выставкэдэ СССР-ые хабаадуулха гэгдэһэн байгаа. Тэндэхи Советскэ павильоной байшангые түхеэрхэ гээшэ политическэ ехэ удхатай байһан. Түрүүшын социалис оронииe харуулха, павильоной байшангай гоёолто тэрэ үедэ баталагдаһан СССР-эй Конституциин гол удха тайлбарилха, залуу Совет гүрэнэй хурдан түргэнөөр хүгжэжэ байһые харуулха ёһотой байба. Тэрэшэлэн СССР-эй павильон выставкын бүхы гүхеэрэлгэтэй нэгэдэһэн, ганса зохёолдол адли байхаһаа гадна, капиталис оронуудай павильонуудһаа тад ондоо маягтай байха болоно. Тиихэдээ павильоной архитектуратай нэгэдэһэн скульптура (дүрэ) зохёохо хэрэгтэй болобо.

Иимэ скульптура зохёохын тулада 1936 оной май һара соо совет элитэ ехэ скульпторнууд. В. Андреев, М. Манизер, В. Мухина, И. Шадр гэгшэд хаамал конкурсдо хабаадуулагдаһан. Эдэнэрэй бүхы эскизүүдые харaад үзэхэдэнь, Вера Игнатьевна Мухинагай эскиз гайхамшагтаар шиидхэгдэһэн байба.

Табан дабхар гэрэй тухай үндэртэй статуй тэрэ үедэ манай орондо хэдэггүй байһан юм. Тиимэһээ иимэ мантан томо дүрэ бүтээхэ тушаа ехэ арсалдаан гараһан гэнэ. Үшөө дээрэһээнь ямар материалаар хэхэб гэһэн асуудал ехэ һанаа зобоодог байба. Элитэ ухаалан зохёогшо, конструктор ин[...] Петр Николаевич Львов[...] бэрдэггүй буладаар [...] скульптура хэхэ гэжэ [...] жалхадань, «һү, тэрэтнай [...] вар болохол даа» гэжэ [...] лаа һэн гэдэг.

Тиин энэ конструктор [...] хаһан материалайнгаа [...] рамжатай байһые турша[...] жэ этигүүлһэн юм. Жэбэр[...] сталь гээшэмнай ямаршье [...] хэжэ боломоор эрхим ма[...] байшоо. Энээнһээ гадна [...] хубилгажа байдаг гайха[...] онсо шэнжэтэй. Зари[...] ягаан үнгэтэй, наранай [...] байхада баһа нэгэ ондоо [...] тэй болоод байха. Жэгтэй[...]

Эртэ урда сагһаа [...] мүнөө болотор искусств[...] дэб янзын зүйл хэрэглэд[...] һан гээшэ. Скульпторнуу[...] нит ба мрамор, бронзо [...] модо, мүнгэ, алташье, [...] яһа хэрэглэдэг байгаа. [...] мүнөө үе сагай металл[...] гаргаһан зүйл—жэбэр[...] хромоникилевэ сталь иску[...] да түрүүшынхеэ хэрэгл[...] болобо.

Индустри искусство хо[...] Кузнечно-механическа [...] мантан томо байра соо [...] тура зохёогшодтой хам[...] хүн: зэдшэд, отологшод [...] шэд, слесарьнууд, дарх[...] столярнууд хүдэлжэ эхи[...]

Иигэжэ эдэ хоёр хүнэй [...] хэһэг хэһэгээрээ бүт[...] эхилбэ. Тиигэ тиигэһээр [...] дой хашаа соо мантан то[...] хоёр бодобо. Гэһэншье [...] мэришэд, инженернүүдэй [...] хашаажа ханаагүй бай[...] баһа һөөргэн задалжа [...] Гэрэл мэтэ ялайштар [...] гожо бэлдээд, юумэ ашаа[...] варна) 28 вагондо ашаад П[...] эльгээгдээ бэлэй.

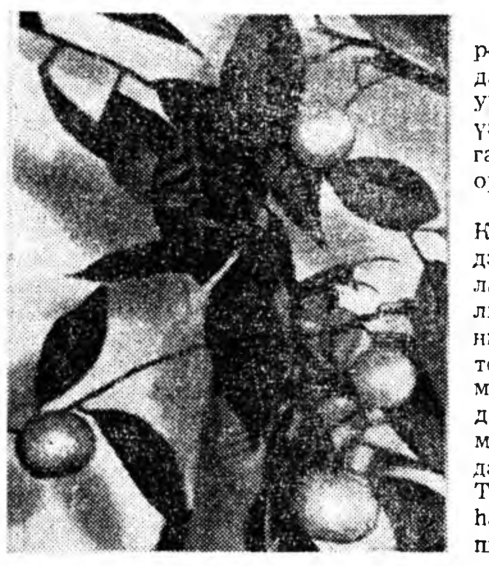
Совет павильон үнды [...] һөөр, өөдөө болобо. Эн[...] нэгэдүүлэн эдэ хоёр дүр[...] хоохододнь Вера Игна[...] Мухинагай зохёолой гайх[...] та байһые Парижай арад [...] хараа бэлэй.

«Хүдэлмэришэн, колх[...] эхэнэр» хоёр бүхы юу[...] һүр даран, урагшаа тэ[...] ерээдүй сагай түлөөлэгш[...] лон жагсанхай. Эдэ хоёр [...] Парижай алишье тээһээ [...] тодоор харагдадаг, эхэ ор[...] гоо омогорхол болон ту[...] хүсыень, эдир залууень [...] шэлэн байба.

Париждахи Бүхэдэлхэй[...] тавкын хаагдахада энэ с[...] тура СССР-ээ бусаагдаж[...] хэсоюзна хүдөө ажахын [...] тавкын (мүнөө Арадай а[...] түйлалта харуулдаг выс[...] үүдэндэ тодхогдоһон юм.

«Из жизни великих тво[...]» гэжэ но[...]

Манайшье эндэ мандарин ургахал

Манай эндэ, Буряад республикадамнай мандаринай үрэ жэмэсэй ургаха гээшэ хомор үзэгдэл. Иимэ жэмэс гансахан лэ дулаанай орондо ургадаг.

Кабанскын аймагай Каменска тосхоной хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуулиин директор Евгений Ивановна Старостенкын гэртэ ороходо мнай бэшэгэйнь стол дээрэ табяатай сэсэгэй модон хайрсаг соо мандарин ургажа байба. Тэрэнэй ногоон набшаһатай нариихан мүшэрнүүдтэ томонууд ёһотой жэмэс һэнжылдэнэ.

Гастрономһоо худалдан абаһан монсогор мандаринай үрэһэ абажа, гэртээ сэсэг ургуулдаг горшоог соо 1957 ондо һуулгаһан байгаа. Хэдэхэн сагай үнгэрөөд байхада тариһан шоройгоо нэбтэ харбан, ургамалай эшэ бултайһан байна. Тэрэнь улам ута боложо, ёһотой модон бии болошоо. Энэ модоёо ондоо амһарта соо һуулгажа, нэмэлтэ тэжээл (марганцева кали, уһанда худхаһан тахяагай аргал) үгэжэ эхилһэн байха юм. Табан жэл болоод байхадаа 90 сантиметр үндэртэй хэдэн эшэ гараа. Мүшэрнүүдтэ ногоохон набшанууд һагсайлдаа. Тэрэ жэл хангалтама һайхан үнэртэй арбан хоёр сагаахан сэсэг һалбараа. Сэсэгээ гүбиһэнэйнь һүүлээр узууртань монсогхонууд бии болошобоха. Түрүүшын жэл табан жэмэс ургаа. Удаадахи жэлынь 20 мандарин гараа. Мүнөө гурбадахи жэлэйнь үрэ жэмэс болбосоржо байха юм. Гэртэ ургуулагдаһан манай эндэхи мандарин дулаан оронһоо асарагдаһан жэмэсһээ амтаараа заашье дутуугүй.

Евгений Ивановна саад ургуулагшын мэргэжэлтэй бэшэшье һаа, байгаалида, сэсэг ургамалда ехэ дуратай. 35 жэл соо һургуулида географи заана. Тэрэ хадаа РСФСР-эй габьяата багша. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Зураг дээрэ: гэртэ ургуулагдаһан мандарин.

А Куртик, фотонь авторай.

Республикынгаа түүхэ мэдэнэ гүт?

«Арюухан далай, алдарта Байгал» гэжэ дууе хэн, хэзээ зохёогоо һэм гэһэн асуудалда харюу:

Бүхы орон доторнай мэдээжэ болоһон, һайхашаан дуулагдадаг энэ дуун зуу гаран жэлэй саана зохёогдоһон юм. Сибирь худар сүлэгдэжэ ерэһэн тэрэ үеын түрүү үзэл бодолтой хүнүүд «Арюухан далай, алдарта Байгал» дууе дуулан зэдэлүүлжэ, хаанта Россин жандармнуудые сухалдуулдаг, ажалша зониие баясуулдаг байһан.

Энэ дуун анха түрүүн 1858 ондо «Золотое руно» гэдэг газетэдэ толилогдоһон юм. Дуунай авторынь Сибириин хизаарые шэнжэлэгшэ, багша Д. П. Давыдов (1811—1883) арад зоной аялга болон үльгэр домогто тааруулан зохёоһон байгаа.

Д. ЯХУНАЕВ,
Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин директор.
Улаан-Үдэ.

Асуудал, харюугай БУЛАН

Заан—дэлхэй дээрэ эгээн томо амитан

Энэ амитан тухай Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой 5-дахи отделениһээ Б. Цыренов гэгшэ манай редакцида иимэ асуудалтайгаар хандаба:

Асуудал: мүнөө жэлэй үбэл хэзээ хэзээнэйхиһээ дулаан байба. Заанай түрэһэн жэл дулаан үбэл болодог гэжэ үбгэд хөөрэлдэдэг. Энээн тухай тодорхой харюу үгэхые гуйнаб.

Харюу: Һүүлэй жэлнүүдтэ Европо, Ази түбинүүдтэ сагай уларил хараа байса дулаараа. Дулаанай амин хойто зүг тээшэ 50 километр дабшаа гэжэ эрдэмтэд гэршэлнэ. Тэрээнтэй хамта хүйтэн ороной амитад, илангаяа жэгүүртэн шубууд хойто зүг тээшэ улам нүүнэ.

Холын урда орондо байдаг заанай түрэлгэ уларилай үзэгдэлдэ ямаршье нүлөө болохогүй. Заан гээшэ дэлхэй дээрэхи эгээн томо, эгээн хүсэтэй амитан. Мүнөө үедэ Энэдхэгэй, Африкын заанууд үлэнхэй. Томо заанай үндэрынь 3 метр, шэгнүүрынь 4 тонно хүрэтэр байдаг. Энэ амитан 25 жэл боложо түрэдэг байха юм. Африкын заан зэрлиг. Тиихэдэ Энэдхэгэй заан номгон, гараар баригдан һургагдажа, ажахын хүдэлмэридэ хэрэглэгдэдэг.

Заанай арһан үһэгүй. Тэрэнэй гандан хоншоор хамарһаа үргэлжэлһэн ута догоо юм. Тэрэнь хэдэ мянган элдэб һудаһа шүрбэһэтэй. Хоншоорынь заанай эгээн хүдэлмэришэ бэень юм.

Заан тохирһон томо һоёотой. Энэдхэгэй заанай һоёо 2,5 метр утатай, 75 килограмм шэгнүүртэй. Энэ амитан 80 наһа хүрэдэг байха юм.

М. Бакутин,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Таабари

Улаан-Үдын «Электромашина» заводой хэбшэн (модельщик) Галдан Ленхоевич Ленхобоевой зохёоһон шэнэ таабаринуудые таахые уншагшад тандаа дурадханабди.

1. **Гурбан хүлтэй табхаалжан**
   Гурбан гүрэлөө ооһортой
   Гурьба жалга гуламтатай.
2. **Мэлхэй бэетэй,**
   Могой хүзүүтэй,
   Ябан шэншэдэг,
   Ялайса долёодог.
3. **Шар шархан гүйгөө**
   Шарга шэнгеэр харгылаа,
   Боориие тойроо
   Боро саһа унагаагаа,
4. **Холые дүтэлүүлдэг**
   Хониие нь танюулдаг.

Үнһата зүбшөөл

Шалаяа хайшан гэ[...] шэрдэхэб

Хатажа забһартаһаа [...] һайса хашаад, жэ[...] Удаань халаагдаһан о[...] шалаяа будаад, сэбэрлэ[...] таһалаарнь мел, сабуу з[...] хэгдэһэн шпаклевка соо[...] гэ бага үдхэн шэрэ [...] тэрээгээрээ шалынгаа [...] жэлэхэ, һүүлээрнь [...] гү, али наждагаар сэбэр[...]

Шала гурба дахин [...] дэдэг. Һүүлшын дабхар[...] дэһэнэйнгээ удаа 1—2 [...] тоһон лагаар будаха. [...] зуураха олиф холисогүй, [...] той сэбэр байха зэргэтэй [...]

Зундаа шэрдэгдэһэн [...] 6 үдэрһөө доошо бэшэ, [...] —12 хоног соо хатадаг.

ШОГ, ЁГТО

Шальпадха

Түдэбэй Гоншогые
Түрүүшээр харахада
Яһалал бараг
Янзын хүн аад,
Хэдэхэн үгэ
Хэлсэһээр байтар
Амтагүй һэбэреэхэн,
Амитан болошодог:
Забһартань үгынгөө
Заатагүй хабшуулан,
Һэеэ магтажа,
Бэрхээ һайрхажа,
Намһаа сэсэн,
Намһаа бэрхэ
Хэншье үгы гэжэ
Хэлэхые оролдодог.
Тиихэдэнь зосоош
Тэсэхээ болёод,
«Шал тэнэгхэн
Шальпадха!» гэжэ
Шамарлан һанаад,
Шамдуул холодохош.

Ш. Нимбуев.

Байгалай эрьеын загаһашадай нютаг үгэнүүд

Алишье нютагай буряадууд уулзаад хөөрэлдэхэдөө, бэе бэеэ балай ойлголсожо ядадаггүй. Яахадааб гэбэл, нютаг үгэнүүдэймнай тон олонхинь хоорондоо адлирхуу ха юм.

Гэхэтэй хамта имагтал нютаг нютагтаа хэлсэдэг үгэнүүдшье үсөөн бэшэ ушардаг. Энээнэй шалтагааниинь оло... Заримыень тоолохо гээ һаа, иимэ. Нэгэдэхеэр, ондо ондоо аймаг нютагаархин тус тустаа ондо ондоо ажалтай байдаг. Республикымнай зон гол түлэб мал адууһа үсхэхэ, талха таряа ургуулха ажалтай гээшэ ааб даа. Зүгөөр зарим газартамнай ехэнхидээ загаһа баридаг гү, али һарлаг хайнагуудые үсхэдэг ажалтай зоншье һууна. Тиимэһээ ондо ондоо үгэнүүд бии болоно. Жэшээнь, Байгал шадарай буряадууд загаһа агналга тухай, Аха Захаамиинаархин хайнаг һарлагуудые үсхэбэрилгэ тухай үгэнүүдээр ехэ баян байдаг. Хоёрдохёор, юумэнүүдэй олон янзын шанар шэнжэтэй байдаг ушарһаа элдэб юумэнүүдтэ нэрэ үгэхэдөө, тэдэнэй али нэгэн талые хараадаа абажа нэрлэдэг. Жэшээлбэл, Кабанскын аймагта сэсэгые «шаралжаахай» гэжэ нэрлэдэг. Оун_дэб гэбэл, шарахан намняа сэсэгүүд тэндэ ехэ элбэг, тэрээгээрээ бүхы сэсэгүүдые «шаралжаахай» гэжэ нэрлээ гээшэ ха. (Нямняагаа тэндэ «шара шаралжаахай», баха сэсэгые «бахайн шаралжаахай» гэхэ мэтээр нэрлэнэ). Ородоор, «шиповник» гэдэг ургамалые олонхи аймагуудта нохойн хоншоортол адлирхуу дүрсөөрнь «нохойн хоншоор» гээд нэрлэхэдэнь, яруунаархин энэ ургамалай хадхадаг халаадаг, улаабтар эшэтэй хадань «улаан халаахай» гээд нэрлэнэ.

Энэ тэмдэглэл соогоо Байгалай эрьеын загаһашадай дунда хэлсэдэг хэдэн үгэ тайлбарилая.

Буряад үгын тайлбари

ХАРТАГА

Ородоор «наплава» гэдэг. Энээниие губшуура уһан дээрээ хөөрөөд байхын тула модоор хэдэг. Кабанскын аймагай «Ранжуров» колхозойхин эдэнээ «хартага» гээд, Корсаково тосхоноорхинь «хартаха» гэжэ нэрлэнэ.

ТИБААС

Уһанда губшуураа шэнгээхын тула бишыхан шулуу мэтын хүндэхэн юумэ үйһэндэ орёогоод губшууртаа уядаг.

ГОЛЁОГ

Гүльмээ уһанда шэнгээхын тула тэрээндээ бишыхан түмэр уяна. Ородоор «сеть» гэдэг үгые гүльмэ гээд, «невод» гээшые губшуур гээд тэнлэхи загаһашад илгаруулна.

МАТНЯА

Загаһанай ородог губшуурай гол хубиинь иигэжэ нэрлэнэ. Загаһан матняа соо ороод байдаг. Литературна ород хэлэн дээрэ энээниие «садок» гэнэ.

ЗАХА

Энэнь губшуурай хоёр тээгүүрхи аргамжа. Дээгүүрнь хартагад уяатай байха. Захань ородоор «тетива» гэжэ нэрэтэй.

ООҺОР

Дурсагдаһан хоёр захада хартагадые холбодог уяагаа ооһор гэнэ. Ородоор «бичевка» гэдэг.

ХАЛБАГА

Гүльмээ уһан дээрэ хөөрүүлээд байхын тула хэрэглэгдэнэ. Халбагые үйһөөр хэдэг. Дундаа нүхэтэй байха. Ородоор «цепка» гэнэ. Тэндэхин өөһэдөө энээнээ нэрлэхэдээ холбага гээд, үгын түрүүшын үедэ О-тойгоор хэлэнэ.

Тусгаар ажал хүдэлмэридэ, мэргэжэл шадабарида хабаатай иимэрхүү нютаг үгэнүүдые (губшуурай хартага, тибаас, гүльмын халбага, голёог гэхэ мэтые) литературна буряад хэлэнтээ ургэнөөр хэрэглэжэ байбал һайн бэлэй гэжэ һанагдана.

Ц. БУДАЕВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат.

Редактор
Ц. О. ОЧИР[...]

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
1964 оной апрелиин 11.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[дэ,] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. ре[дак]тора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —[...] отделов: сельскохозяйственного производства и парт[ийной] жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и пар[тий]ной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологичес[кого] —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабсел[ько]ров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и пер[ио]дов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Со[вете] Министров Бурятской АССР.

Н00087. Зак. № 3[...]